

261

COLECȚIA GLOBUS

IMANTS ZIEDONIS

EPIFANII

Nu-s eseuri, spun criticii. Ar fi trebuit, poate, să le botez „Capricii"? Numai că, de regulă, noțiunea de capriciu se conjugă cu aceea de „moft". Or, nu pot admite ideea că, lucrînd la această carte, mi-ar fi căşunat să umblu cu mofturi. Aşa am ajuns la titlul „Epifanii". E p i p h a n e i a e un cuvînt grecesc şi înseamnă reflex, revelaţie. Epifaniile, pe care istoria literară le mai aminteşte numai arareori ca gen, sînt mici impulsuri, mici străfulgerări, în lumina cărora multe din clipele existenţei se detaşează cu o cruzime aparte. Uneori aceste impulsuri pot părea contradictorii şi uneori, ca orice impulsuri, aşa şi sînt. Îndeobşte însă, în această carte, fluxul impulsurilor demarează dintr-o naştere spre altă naştere. Să nu vă înspăimînte cuvîntul Moarte şi nici povara bătăliei pentru sine: ritmul naşterii biruie. Am scris această carte sub imperiul ritmicii senine a cîntecelor populare letone şi al investigaţiilor complexe, aproape cibernetice, întreprinse astăzi în numele sincronizării şi armoniei.

„...Din punctul meu de vedere, cel mai interesant aspect al sistemelor adaptative e legat de sistemele organizate în ritm", spunea Norbert Wiener, părintele ciberneticii. O superstiţie populară, aparent naivă, glăsuieşte: „Dacă vrei iezi suri, du capra la ţap către seară; dacă-i vrei albi — dimineaţa". Aşa că faceţi cum credeţi.

IMANTS ZIEDONIS

EDITURA UNIVERS

Lei 3,50

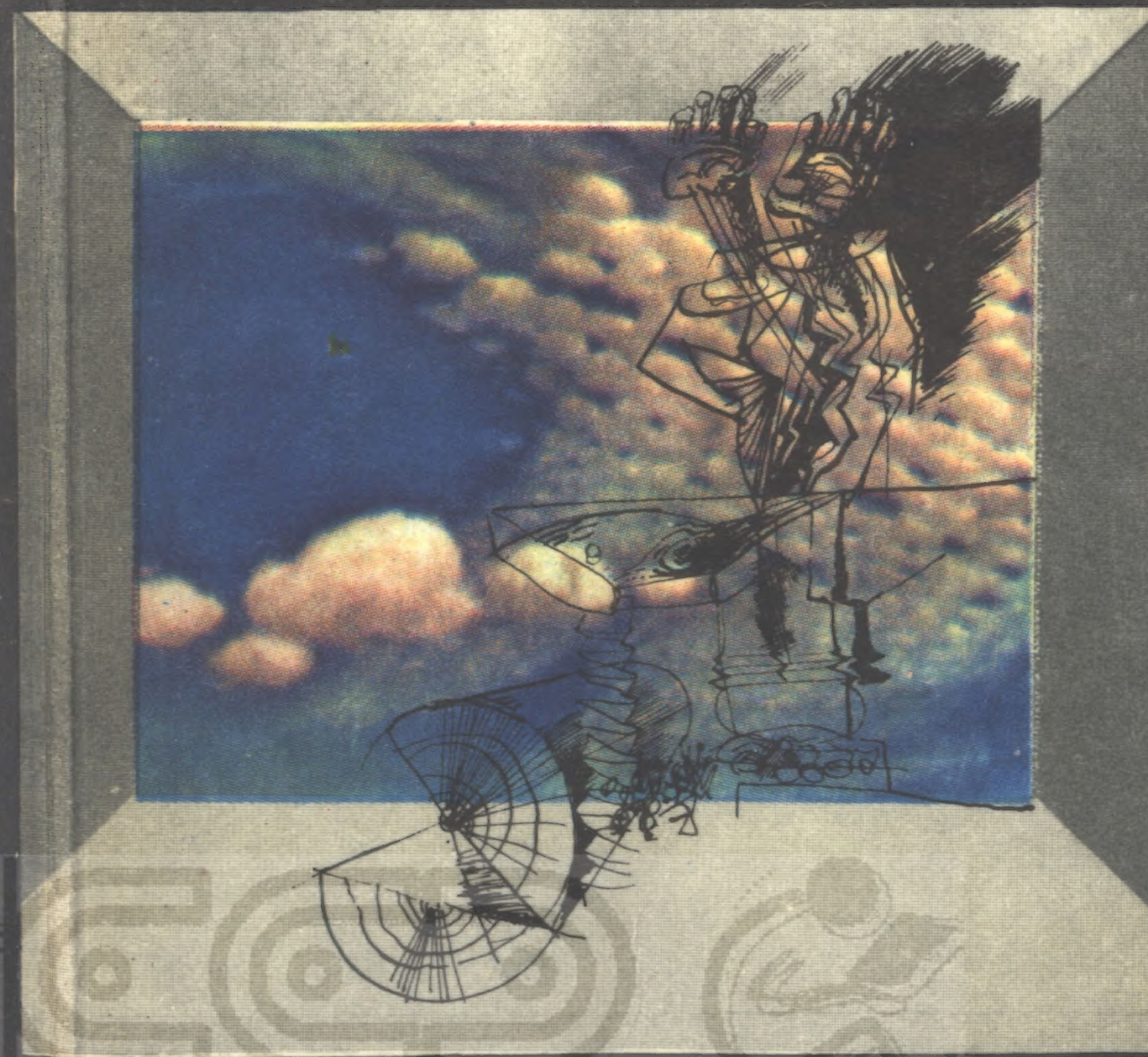
261 IMANTS ZIEDONIS Epifanii

IMANTS ZIEDONIS

Epifanii

Colecţia GLOBUS / Editura Univers

IMANTS ZIEDONIS
EPIFĀNIJAS
izdevniecība „liesma“
Rigā 1971

GLOBUS

IMANTS
ZIEDONIS

EPIFANII

Traducere de
ION COVACI

Prefaţă de
ION HOREA

EDITURA UNIVERS
Bucureşti
1975

Ilustraţia copertei de *Ion Donca*

Coperta colecţiei de *Ion State*

IMANTS ZIEDONIS

Nu departe de Riga, pe ţărmul Balticei, într-un februarie primăvăratic, cu fulguiri şi limpezimi solare, l-am cunoscut pe Imants Ziedonis. Eram în societatea poeţilor letoni, terminaserăm ori abia începuserăm o discuţie despre poezie, ştiam o parte din gîndurile lor, eram între ape şi între prieteni, cu un sentiment statornic al spaţiului spiritual căruia şi ei, letonii, îi spuneau cu încîntare „mioritic".

Imants Ziedonis ne-a însoţit în tăcere tot timpul. Şi la masa rotundă a asistat într-un fel parcă stingherit de aparenta zădărnicie a discuţiilor. Înţelegea să comunice, în alte împrejurări, ceva din lumea lui necăutată de cuvinte. Ni s-a spus că este cel mai de seamă poet al generaţiei tinere. S-a născut în 1933. Înalt, cu faţa osoasă, cu o claie de păr cenuşiu cumpănită printre gesturi foarte rezumate, într-o tăcere blîndă şi frumoasă, era printre noi şi parcă nu era. Un om în faţa căruia nu poţi fi confuz. Nu poţi fi străin de tine însuţi.

Am izbutit să cunosc atunci numai două din poeziile sale, ale căror motive s-au ivit ca puncte de reper în aşteptarea unor mărturisiri literare. De *Epifanii* nici n-a venit vorba, ele constituind, probabil,

chiar pentru autorul lor, un tărîm aparte, al iluminărilor, aşa cum l-a înţeles Rimbaud în zarea străfulgerată a unui secol neodihnit.

Avem acum în faţă aceste năzdrăvenii ale spiritului ziedonisiac, ceva între „capriciile" lui Goya, fără grotescul sfîşietor al imaginii acelora, şi „moftul" caragialesc, fără umorul declarat al acestuia, oricum oglinzi repetate în faţa contemporanilor de acum şi de totdeauna, cărora Ziedonis le caută locul în lume sub imperiul unui sever principiu moral. O moralitate implicată şi în condiţia biologică a omului, în căutarea permanentă a raportului dintre individ şi univers, dintre persoana mea şi tot ce mă înconjoară. Cu înţelesul acesta, *Epifaniile,* în jocul fanteziei şi rigoarea lucidităţii sînt nişte mari poeme şi nişte tulburătoare rugăciuni, asupra cărora revii, pentru că fiecare în parte, este un semn de întrebare şi un motiv de meditaţie. Imants Ziedonis duce prin lume gravitatea marilor umorişti. În acelaşi timp, pentru noi, rîsul lui are ceva de hohot solitar, bacovian. Spun că *Epifaniile* sînt nişte mari poeme pentru că sînt încărcate de pămînt şi de zăpezi, de roadele pămîntului, de ploi, de lumină şi de zgomote, sînt alcătuiri materiale pline de misterul existenţei, în relieful cărora se petrec neliniştile spiritului. În încercarea de a le explica, el însuşi, Ziedonis sfîrşeşte prin a-i da cititorului dreptul de a face cum crede de cuviinţă. Este şi aceasta expresia unei conştiinţe sigure de valoarea făptuirilor ei.

...În discuţia de la capătul acelor zile, motivul lebedelor albe a fost un pretext. *În curînd ochii rîurilor se vor acoperi / Cu gheaţa imaculată. / Cînd pleacă lebedele, a treia zi / O să cadă zăpadă. // Şi aceste trei zile vor fi / Mai grele ca niciodată. / Fără lebede, zile pustii, / Sub ceruri goale, fără zăpadă.* Trebuia să încep într-un fel, Ziedonis tăcea de trei zile, şi întrebarea mea a fost dacă pentru poezia lui ori pentru poezia letonă, motivul lebedelor semnifică ceva, aşa cum pare să sugereze motto-ul poeziei lui, luat din „superstiţii populare" — *Cînd pleacă lebedele, a treia zi o să cadă zăpadă.*

„În poezia populară nu există imaginea lebedelor albe. Este un motiv întîmplător în poezia mea, fără să fie în vreun fel caracteristic. Pentru poezia mea, mai caracteristică ar fi intenţia de epatare. Ca să-l trezeşti pe om, trebuie să-i dai o palmă. Îi dai palma la început şi pe urmă vorbeşti cu el. Să-l loveşti şi să nu-i spui de ce. Să se gîndească de ce-a fost lovit. Chiar aşa s-ar părea că i-ai spune de la început: gîndeşte-te! Sau, de pildă, Janis a venit şi a bătut un ţăruş în podeaua casei. De ce-a făcut-o? Toţi se plimbă împrejurul ţăruşului şi se întreabă de ce l-a bătut? Oamenii pot să facă multe: să pună linguriţa în ceaşca de cafea ori să bage într-un dovleac boabe de piper; poate face oricine aşa ceva. Dar un ţăruş în mijlocul casei? Şi Janis s-a gîndit, a mai aşteptat, toţi se miră împrejurul ţăruşului, apoi a scos ţăruşul şi s-a dus cu el, şi a rămas gaura prin care suflă vîntul. Aşa s-a născut o problemă: Janis şi ţăruşul. Vorbim foarte mult de publicistică în sensul acesta, de epatare. O publicistică poetică. Titlul ultimului meu volum este *Motocicleta.* Şi motivul acesta este şocant. Cartea a fost cumpărată din cauza titlului. Am primit o mulţime de scrisori de la mecanici, care, atraşi de titlul văzut ca o reclamă, au ajuns la poezie. Iată şocul. Un poem se numeşte *Acumulatorul,* altul *Ataşul.* Cîte soţii nu doresc o motocicletă cu ataş! Iată un motiv de poezie. Pe-

teris Peterson, unul din cei mai dotaţi regizori din Riga, a alcătuit un spectacol poetic după această carte, care s-a jucat doi ani de zile."

Am întrebat care ar fi hotarul dintre această tendinţă de epatare şi celelalte motive poetice, sugerate de titlurile cărţilor sale: *Nisipul pămîntului şi al visului, Dinamita inimii, Intru în mine însumi, Cum arde lumînarea?* — şi, ca să înţeleg, a trebuit să mă întorc la o altă poezie a „lebedelor albe": *Nu vreau să spun că-n viaţă n-ar fi şi murdării, / Aşa şi este, asta-i viaţa, şi murdăriile sînt peste tot, / dar unde-s lebedele albe? // Baia se face numai la două săptămîni. / În sîmbăta aceasta nu se face. / Dar unde-s lebedele albe? // E ciudat că pînă-acum / Acestea nici nu mi-au trecut prin minte / Ziua soarele-i fierbinte, bate vîntul dinspre nord, / În livezi merii şi vişinii / Stropiţi cu var / Parcă-s pregătiţi de rugăciune — / Dar unde-s lebedele albe? // Cred că de-acum au început să vină, / Aceasta doar e vremea lor. / Frunzele n-au încolţit încă, / De flori nici poveste, / Eu ies din şedinţă / Scuturîndu-mi fumul ţigărilor din păr // Şi vreau, mi-e dor de lebedele albe!.*

„Vrei să ai ceva foarte adevărat. Tot ce este în lumea cea mare este şi în micro-lumea individului. Pentru că omul este un mic pacheţel al lumii întregi. Poezia, arta în general, sînt o căutare a unei cumpăniri între tine şi lumea înconjurătoare, între ins şi univers. *Motocicleta* este o adresare către lumea din afară. Eu caut această cumpănire şi nu vreau să fiu mai uşor ca lumea. Trebuie să am aceeaşi greutate. Poezia este pîrghia care mă ajută să păstrez acest echilibru".

— Poezia caută acest echilibru, sau îl strică?

— „La început aveam impresia că am ajuns la acest echilibru, apoi am încercat să-l stric. Am început prin distrugerea armoniei aparente, dar scopul principal este găsirea echilibrului. Şi romanticii protestau împotriva armoniei, căutînd-o."

Ultima întrebare a fost dacă el, Imants Ziedonis, are sentimentul apartenenţei la o generaţie sau este o prezenţă singulară în literatura letonă.

„Am crescut cu oamenii care au început să scrie la sfîrşitul deceniului 50, cînd în poezia sovietică au apărut Evtuşenko şi ceilalţi; de acest timp este condiţionat momentul de epatare. Eu socotesc acest moment caracteristic pentru generaţia noastră. Teza noastră era: scrii, scrii, şi apare antiteza. Aceasta, şi în creşterea mea, şi în aceea a generaţiei mele. Am chiar un ciclu: *Teză şi antiteză* — Sînt aici două adevăruri, egale pentru mine: 1) nădăjduiesc că el, cititorul, va trage concluziile singur, şi 2) el este acela care va găsi cel de al treilea adevăr. Nu i-l ofer eu. De altfel, după cele două adevăruri şi tu însuţi simţi că apare cel de al treilea adevăr, şi simţi necesitatea să redai şi cel de al treilea aspect al lucrurilor. Cît mă priveşte, am publicat acest ciclu, al treilea, intitulat *Tridentul*. Un exemplu: *Cîntecul scoicii*, — *Cîntecul perlei*, — şi apoi *Cîntecul pescuitorului de scoici*, — trei aspecte, trei adevăruri, fiecare cu îndreptăţirea lui. Cu cît trăieşti mai mult, cu atît se înmulţeşte numărul aspectelor, al înţelesurilor, al adevărurilor. Aceasta, pentru oricine. Pot să iau un obiect, un motiv, şi să-l împart în o sută de aspecte. Am această putere poetică. Aceasta este forţa dezintegrării obiectului. Această forţă o simte generaţia mea. Cum ai demonta un ceas. Să faci însă aceasta numai cu scopul ca ceasul să mear-

gă mai bine. Numai în sens constructiv. Rămîne problema remontării ceasului. De desfăcut, orice copil poate să-l desfacă. Este dorința lui, curiozitatea lui. Sînt foarte mulți poeți, la noi și în lume, care pot să dezintegreze sufletul omenesc. Îmi vine în gînd o poveste cu fetița Gretchen. Dacă-mi aduc bine aminte, ea și Hans, fratele ei, au fost duși în pădure, să-i mănînce lupii. Copiii însă au împrăștiat pe drum pietricele și s-au întors pe urma lor. Aceasta este datoria poetului. Dacă-l duce pe cititor, acest copil nevinovat, în pădurea spiritului, ori a multitudinii aspectelor lumii, să-i dea neapărat posibilitatea să se întoarcă, fie și pe urma unor pietricele. Mai este un aspect. Hans și Gretchen au luat o bucată de pîine în pădure, și păsările au ciugulit din această pîine. Poate că și acesta este un aspect al poeziei pe care nu l-am înțeles pe deplin. Pînă acum noi am înțeles numai putința, calea de a ieși din pădure. Dar posibilitatea ascunsă în bucata de pîine, cine știe dacă nu este o a patra dimensiune a poeziei. Poate că mai este o cale de ieșire din pădure, și nu cunosc omul care să-mi arate această cale."

După doi ani de la aceste întrebări și nedumeriri, cartea *Epifaniilor*, în excelenta interpretare a poetului Ion Covaci, vine să arate încă o cale posibilă a ieșirii din pădure. Spațiul acela cu întunecimi și amenințări poate fi imaginea propriilor noastre limite și prejudecăți.

ION HOREA

•

E foarte devreme. Soarele nu și-a deschis încă pleoapele. Mama nu mă leagănă încă. Tata n-a ieșit încă la cai. Dorm încălțările-n pridvor, dorm pragurile, cărările dorm.

În crăpăturile dușumelei doarme Ieri. În ștergarul de vase a ațipit un suspin și o ocară mocnește sub cenușă. Dar somnul serii se face somnul zorilor și pălăria tatei se trezește. Pălăriile se trezesc odată cu cocoșii. E foarte devreme. Pălăriile din cuiere îmi dau bună dimineața și iată — trebuie să umblu.

De fapt nu exist încă. N-am făcut încă nici un pas, n-am atins clanța ușii, nu mi-am răsfrînt cîntecul în roua dimineții. Nici măcar soarele nu l-am văzut încă. Mi s-a spus că răsare cu noaptea-n cap, între al treilea și al patrulea cîntat al cocoșilor. Oricum, clipa e cu siguranță aproape : bărbații nu mai sforăie și perdelele prind reflexe de purpură.

Trec pragul. Trec din ceva ce nu se poate ţine minte, din ceva care poate nu există — în ceaţa zorilor. E copilăria.

Soarele nu se zăreşte încă, lumea e umedă şi, iată, cărarea urcă în ceaţă. Primul lucru pe care-l zăresc în laptele ceţii e fîntîna. Întîia cărare duce deci spre fîntînă. Am să ţin minte asta: la stînga — scoruşul, la dreapta — teiul, cărarea bătătorită, dură, îmbrăţişată de pajişte. Nici un alt drum. Am să ţin minte asta.

În fîntînă — apa. Mă aplec asupra strălucirii ei din adînc şi o chem: „Aa!" Îmi răspunde un fel de cîntec, sunetul se întoarce repetat parcă de un cor. Deasupra bîrnelor — un leagăn ciudat. E ciutura. Cine va scoate apă, dacă nu-i nimeni pe aproape? Cine e însetat acolo, în adînc?

Dar iată uşa casei se deschide şi mama zîmbeşte în prag:

— Curînd va răsări soarele.

Şi curînd vei fi fiul meu.

•

Îmbrăcaţi cămaşă albă şi scrieţi dimineaţa. Scrieţi în tinereţe. Iubirea trăieşte arareori senectutea. Îmbrăcaţi cămaşă albă şi săpaţi pămîntul. Îmbrăcaţi cămaşă albă şi ştergeţi colbul de pe încălţările celei ce v-a dat viaţă.

Îmbrăcaţi cămaşă albă cînd n-aveţi oaspeţi. Rămîneţi singuri. Bucuraţi-vă de voi înşivă.

„Trăiesc o infinită emoţie rămînînd singur, spunea un înţelept, de parcă aş fi nimerit dintr-o dată în societatea unor oameni neobişnuiţi, minunaţi, iluştri."

Îmbrăcaţi cămaşă albă şi scrieţi pentru tinereţe. Pentru ea, care trece cu fluturi în cosiţe. Pentru tinereţe, soprano în corul şcolii voastre, pentru pantofiorii ei albi. Se întîmplă ceva. Se întîmplă ceva cu sălciile. Le atingi şi ele izvodesc pulberi de aur. Oare dintotdeauna a fost aşa?

Aţi căzut vreodată în genunchi în faţa soarelui? Eu, preafrumosul tătar, am făcut acest lucru sus, între vînturi, pe zăpezile piscului Ai-Petri, cînd soarele se răsfrîngea în ochii frumoasei mele. O, astru uriaş, binecuvîntă-mi mama, binecuvîntă-mi tatăl că mi-au dat inimă demnă de iubire. Binecuvîntă-i mama, binecuvîntă-i tatăl. Mîinile ni-s fierbinţi. Sîntem, fiecare, deşteptarea celuilalt. Şi, iată, ochii noştri văd.

Cîtă vreme vor rămîne limpezi? Pînă cînd îl vom auzi pe Grieg cîntînd povestea minunată a lui Solveig? Pînă cînd somonii vor străbate de la un capăt la altul Amurul, trecînd în Ussuri şi lăsîndu-şi în nisip icrele de aur?

Ai degete străvezii, văd soarele prin ele şi văd pulsul sîngelui. Somoni de argint şi icre de aur desluşesc în sîngele tău. Pentru cîtă vreme?

Îmbrăcaţi cămaşă albă cît sînteţi tineri. Şi săpaţi pămîntul, săpaţi-l aşa cum nimeni nu

l-a săpat înaintea voastră. Lumea e însetată de căldură. Şi iubirea trăieşte arareori senectutea. Mîinile vi-s fierbinţi, dar, iată, ale unora au îngheţat. Cine se va apropia întîiul ?

•

...A face înconjurul... E totuna a face înconjurul mării ori al unei flori. Corola florilor nu e mai puţin mare ca marea. A nu da buzna în mare, a nu-ţi împlînta cizma în receptaculul florii, a nu te vîrî în sufletul altuia, ci a face înconjurul, a da ocol, a rămîne în preajmă.

Ziua, marea e doldora de lumina cerului. Noaptea, marea e doldora de căldura zilei. Trec pe ţărmul mării în noaptea de vară şi apele dezvoltă căldură. Păşesc pe linia care le desparte de pămînt, cu braţele desfăcute ca două aripi, una — în ceaţa nocturnă, cealaltă — deasupra mării. Iată ce numesc eu apropiere.

Păşesc de jur împrejurul mării în noaptea răvăşită de furtună. Din bezna mării se năpustesc valurile, le aud, dar nu le zăresc încă. Apoi izbucnesc aproape şi pe bancul de nisip răsare o dîră albă ca un rîset care arde şi se stinge, apoi iarăşi bezna. Nici ţărm, nici orizont, numai bezna fără fund, coamele valurilor sclipind ca nişte şiraguri de dinţi albi. Apropierea mării.

Aţi rătăcit vreodată noaptea prin luncă în căutarea unei clăi de fîn ? Întinzi braţele înainte, ca un orb, încercînd să-ţi dai seama de unde adie căldură. Înaintezi bîjbîind şi, ca în jocul acela de copii, te împresoară îndemnuri şoptite :

— Cald... fierbinte... fierbinte.

Întinzi braţele spre stînga şi dintr-acolo te întîmpină o căldură uriaşă, izvodită parcă de un munte de fîn. Dar, înainte de a pătrunde în această căldură, eu înconjur stogul, lunecînd pe graniţa lui nevăzută, pe aureola lui de sfînt, pe linia unde încetează radiaţia fînului.

Bucătarul circulă pe muchia cazanului, pe bordura farfuriei. Pentru el mîncarea nu e doar strachina plină ochi ori lingura dusă cu voluptate spre buze, ci noianul acela de mirosuri deasupra bucatelor, micile taifunuri de miresme pe cerul bucătăriei.

Încerc o senzaţie extrem de neplăcută cînd trebuie să intru pe neaşteptate într-o casă străină, e ca şi cum aş pătrunde silnic într-un suflet străin. De aceea înconjur întîi clădirea. Fiecare casă are radiaţia ei, propriul ei nimb. Aureola unora e plăpîndă, se intuieşte doar în preajma uşilor ori a ferestrelor. Dar există şi case a căror radiaţie răzbate prin zăplazuri, lunecă pe alei pînă departe, în întîmpinarea oaspetelui. Eu trec de jur împrejur pe graniţa invizibilă unde începe apropierea casei.

Deosebit de bogată e radiaţia caselor împresurate de stupi. Aura lor are lărgimea unui zbor de albină. E o radiaţie intensă, o radiaţie binecuvîntată. Mi-aş duce copiii acolo, să-şi facă somnul de după-amiază.

Radiaţia caselor fără stupi nu ajunge prea departe. Totuşi, apropiindu-te, se întîmplă să auzi un cotcodăcit speriat de găină, vestindu-te că în cuibar a răsărit un ou. O ascult cu luare-aminte şi-o înţeleg de minune: n-are cum păstra pentru sine o ispravă ca asta, mîndria îi dilată pieptul, căci oul e într-adevăr minunat, maroniu cu mici puncte întunecate, iar gălbenuşul — somptuos, ca o portocală.

Nu intru încă în casă, mă apropii de şopronul cu lemne. Aici mai împărăţeşte radiaţia pădurii, dar mireasma rumeguşului e cîntecul de lebădă al arborilor şi iată — din coş se înalţă de-acum fumul de jertfă.

Apropierea graurilor pe mesteceni, apropierea cocorilor pe gorun, apropierea rîndunelelor sub streaşină, apropierea bujorilor sub ferestre. Casa îmi devine astfel apropiată şi pătrund într-însa.

Copilul nu s-a născut încă, dar e pe aproape. Eşti aproape şi curînd privirea mea îţi va da contur.

A fi în apropiere.

A fi aproape.

Lîngă. Alături. În preajmă.

•

Pot ieşi pentru o clipă ? M-am întors abia seara. N-a fost un renghi, nu intenţionam să mint, adevărul e că au fost mai puternice decît mine.

Marea a fost mai puternică decît mine. Dunele au fost mai puternice decît mine, nu m-am putut desprinde din mreaja lor. O, senzaţia libertăţii, primitivă şi nudă ! Am uitat de foame, am uitat că-i interzis să aprinzi focuri în crîng, am uitat că nu-i voie să faci nasul semenilor piftie, chiar dacă-ţi năruie castelul de nisip. M-am întors seara, murdar şi flămînd, am făgăduit din toată inima că n-am să mai fac, dar în zori am zărit odaia aceea cunoscută, curtea aceea cunoscută şi mi s-a făcut o nesfîrşită milă de mine însumi. „Ai grijă de găini", mi s-a spus, şi n-am avut. Treceau în curtea vecinului şi nu se mai întorceau. De parcă rîmele lui ar fi mai gustoase, de parcă ar fi mai plăcut să scurmi răzoarele lui cu pătlăgele, decît ale noastre. Ce le-o fi ispitind acolo ? Fapt este că s-au dus. Oare cocoşul, căpetenia expediţiei, s-o fi gîndit şi el că trece „doar pentru o clipă" ? Zmeurarul era roşu întunecat şi fructele atîrnau jos, la înălţimea clonţului, fîntîna vecinului e de un verde strălucitor, cu totul altfel decît a noastră, straturile lui de flori nu-s îngrădite.

Într-o bună zi nu m-am mai întors.

Oare picătura se poate desprinde din ţurţure „pentru o clipă" ? Săgeata poate zbura pentru o clipă ? Aidoma lor am plecat.

Acum pleacă ea.

Cruzime ? Cruzime. Dar n-o pot opri. Am trăit clipe lungi cît zilele şi zile de o clipă. Eu însumi n-am putut rămîne lîngă crengile împotmolite în mîl, lîngă pietrele prundului, am evadat, pornind pe rîu în jos. Acum e rîn-

dul meu să fiu piatră şi ea adastă pe trupul meu cald, admirînd jocul apei. E cald aici, soarele străluceşte, e bine aici, înfloresc teii, şi ea îşi cufundă tălpile desculţe în unde. Iar apa curge. N-am cum să-i ascund asta. Sclipătul apei i se răsfrînge în păr şi în privire. Curînd se va ridica, şoptind : „Îmi dai voie să ies ? Pentru o clipă numai..." Ştiu ce înseamnă asta. Va trece pe malul celălalt. Acolo, îmbrăţişat de petale, doarme un fluture, fluturele va tresări şi-şi va lua zborul, zburdînd de-a lungul malului, împotriva ori în întîmpinarea curentului... Nu-i totuna ? Picătura nu se poate desprinde din ţurţure doar pentru o clipă. Nici fulgii din nori. Nici săgeata din arc... „Pentru o clipă"... Nu, cu neputinţă.

•

Paharul preaplin se revarsă şi spuma răzbate din cupa preaplină. Pune-le-voi oare la masă de om cumsecade ?

Am fost drojdie şi mă însoţeam cu drojdii, şi păream fără căpătîi, pentru că aveam nevoie de făină. Ştiam că nimeni nu mănîncă drojdie. Oamenii mănîncă pîine şi beau bere, dar drojdia n-o mănîncă pînă nu şi-a găsit făina. Trebuie să mă dizolv în apă şi să mă amestec cu făina. E singura cale. Neghiob cum eram, la început mă vroiam îngerat în chip de drojdie pură. Mă vroiam înfulecat de îndată, pe nemestecate, cu pergament cu tot. Şi tu aşijderea.

Excesul. Indecenţa plenitudinii, deplinului, prisosului. Excesul.

Marea e prea mare. Dacă ar fi numai atît de întinsă cît se cuvine, nu s-ar mai zbate smintită-n furtună şi n-ar sparge ţărmurile.

Şi munţii-s prea mari. De aceea şi nasc singurătate. Lavinele şi avalanşele sînt semn că munţii nu mai încap în munţi.

În sate şi oraşe îi urmăresc pe cei cărora li s-a dat peste măsură. O, preaplin al mîniei ! O, monstru nestăpînit ! Prea mult ţinteşte pumnul tău şi limba ţi-e otrăvită ca vipera. Şi lumea devorează fructele mîniei, dar ochii tăi nu-i plac.

Dar preaplinul iubirii ? De ce bate la uşi ce nu se deschid ? De ce duce trandafirii unde nu sînt doriţi ? El îi duce. Trece omul pe stradă şi o furtună-l sfîşie pe dinăuntru. Talazuri dau năvală, dar nu ajung nicicînd. Căci nu există nici ţărmuri, nici stînci care să le respingă. Cît poate dăinui furtuna ? Cît poate dăinui marea în om ?

Trece pe stradă un munte. Poartă în el aur, diamante şi minerale ascunse. Izvoare termale. Ce vale îl va implora să rămînă cu ea ? „Retează-mi culmea, dinamitează-mă şi fă-mă una cu valea !" cerşeşte muntele. „Aşterne-mă la picioarele tale !" „Sloboade-mi izvoarele !" — îl roagă ea. Mută îl roagă, numai pentru sine. Trece un munte pe stradă şi nimeni nu-şi dă seama că din clipă în clipă ar putea revărsa flăcări şi lavă. O femeie cade în genunchi.

Veţi spune numaidecît că şi-a pierdut mîndria. Un bărbat aduce trandafiri şi trandafirii nu sînt doriţi. Şi atunci el se va îneca în băutură şi scandal. Pentru că marea e deznădăjduit de mare. Şi muntele e deznădăjduit de mare. Şi trebuie nespus de puţin pentru ca deznădejdea să piară — numai o covată de făină pentru drojdie, numai o lopată şi un tîrnăcop pentru munte, numai o stîncă de care să se spargă marea.

•

Fiecare zi are un nume, care se iscă uneori aidoma unui motiv muzical, răzbate la suprafaţă din cine ştie ce adîncuri şi ţi se înşurubează în creier, obsedîndu-te îndelung.

Talaşul...

Vîntul smulsese dintr-un camion cîteva aşchii subţiri, cîrlionţate, gonindu-le pe deasupra mea în imensitatea oraşului. Şi deodată lumea s-a umplut de miresme. Căci pentru mine talaşul e un simptom major al vieţii. Şi nu văd nimic bizar în faptul că totul a început cu un sicriu. Trona în şopron plin de talaş şi noi ne căzneam să şterpelim nodurile din scînduri. Ne jucam de-a marinarii în şopronul acela şi moartea bunicului nu m-a umplut de amărăciune. Pornise pur şi simplu pe mare în coşciugul nostru găurit, naufragiind cine ştie pe unde. Numai mireasma de talaş dăinuia în urmă-i.

Îmi plac buchetele acelea de lemn învolburîndu-se-n vîrtejuri : îmi evocă ritmuri de bolero şi cha-cha-cha.

Aşa se răsucesc loazele de hamei, aşa se răsuceşte în colţul mustăţilor fudulia. Codiţele încîrligate ale purceilor mă umplu de încîntare.

Important e că în astfel de clipe lucrez cît şapte. Poate tocmai pentru că talaşul miroase a muncă. Îmi învie în minte bătrînul meşter de bărci din sat. Cuşma, bojdeuca, ba chiar şi cîinele lui miroseau a talaş.

Trec pe trotuar şi văd sfredelul împlîntîndu-se în buşteanul de lemn, tăind spirale subţiri de şpan şi parcă aud ghicitorile viclene ale bătrînului Miclav.

Pentru mine izul talaşului se asociază invariabil cu mirosul de scrumbie afumată. Munţii de talaş din curtea cherhanalei şi pe creştetul lor noi, trei băieţandri jucînd popa-prostu, în fundul curţii — marea, pescăruşii ţipînd sub cer, jos oamenii sărează şi afumă, paznicul urlă din toţi bojocii, jurînd că ne jupoaie. Mama mirosea a talaş şi a scrumbie afumată, bunica de asemeni ; sînt încredinţat că pe lumea cealaltă toate străbunicile umblă înveşmîntate în miresme de talaş, afumînd scrumbie pentru Sfîntul Petru.

Acum sînt la modă plăcile aglomerate, care mi se par rodul unei silnicii monstruoase. Îmi imaginez particulele presate în placă alături de altele, străine, din altă specie, lipite artificial cu clei. Doar cleiul acela le leagă, nimic

altceva. Ca într-o căsnicie nefericită. Ca într-o prietenie clădită pe calcul.

E limpede, cleiul are altă formulă. Una cu mult mai simplă decît a mea, formulă de substanță anorganică. Or, talașul e un compus organic. Formula șpanului de stejar nu s-a scris încă. Șpanul de mesteacăn e fratele meu, la fel de organic și de viu ca și mine. Cunosc și cinstesc acest șpan, tăiat, de dragul latexului, din trupul arborelui viu. Fie să putrezească la rădăcina arborelui natal, să se facă pămînt, apoi sevă și să urce din nou în crengi. Detest plăcile aglomerate. Sînt o alianță mecanică. Sînt plate pînă la platitudine. Dar cel mai respingător e cleiul, artificial și anorganic. Admir șpanul care, înstrăinat de arbore, nu-și pierde prețul. Coșurile se împletesc fără clei, fără cuie. Panglică lîngă panglică — țesătură din aceeași materie. Minunat lucru.

Așchia ce arde trosnind îmi impune ca pinul însuși.

Lungit pe mormanul de talaș, mi se năzare că fiecare așchie respiră liberă și conștientă — delegat al arborelui său la forumul unei alte lumi.

Știu că fiecare își va apăra copacul. La gater, la stațiile de sortare și la depozitele Organizației Arborilor Uniți.

Știu că nu vor admite să se topească zada în rîuri, pentru că zada e cea mai dură esență de pe aceste meleaguri și apele o ucid.

Nu vor îngădui să se ardă frasinul, în vreme ce atîtea cozi de coasă și de secure se încovoaie și se frîng. Șpanul de castan apără

dreptul castanului de a avea frunzare mozaicate, în care frunzele mari se învecinează cu frunze mici, cu toate că mesteacănul și bradul nu vor înțelege asta niciodată. Plece-și mesteacănul plîngător crengile oricît de adînc spre pămînt, pentru așchiile lui rămîne cel mai frumos arbore din lume.

Lungit pe mormanul de talaș mă simt ca în codru, împresurat de mii de arbori. Și mă îmbărbătează gîndul că așchie de-aș fi, o biată așchie, tot nu mi-aș pierde sensul, căci sînt țandăra unui arbore cu rădăcini vii și adînci.

Pe latexul acela uscat croncăne un corb, sub cestălalt, ce se prelinge încă, atîrnă un vas. Bărbați cu topoare, joagăre și burghie pătrund în codru. Talașul acoperă lumea — semn al invincibilității vieții.

•

De sub cuvertura asfaltului își scot nasul pietrele, scrutează strada să vadă dacă nu vin mașini și țîșnesc una cîte una în primul gang. E Ziua Marii Migrații a Pietrelor În hoarde compacte, pietrele părăsesc orașul. Peste viaductul Babit, oștiri întregi, uriașe procesiuni de piatră înaintează spre Vețaki, iar apoi, pe șoseaua Tallinn, spre Skulta, Tuia și Kurmrag. Se rostogolesc în mare, contemplînd cu ochi albaștri de piatră soarele.

Din mare răsar pietre cu bărbi verzi, năpădite de scoici și nu știu încotro s-o apuce. Bine

e numai unde nu sîntem noi. Şarpele încolăcit în jurul bolovanului de pe răzor e poate mai cald ca ţiparul pitit sub ţandăra de stîncă din golf. Poate lunca înfloreşte mai frumos decît apele. Enorme broaşte ţestoase, pietrele invadează plaja. Simt marea frustrare a pietrelor.

Rîurile fierb ca în zodia depunerii icrelor, spinările pietrelor răsar pentru o clipă deasupra apei şi dispar de îndată. Pietrele părăsesc pragurile rîurilor, mărşăluind, peste codri şi cîmpii, spre marile magistrale. De ce n-or fi existînd praguri pe şosele ? De ce plutesc maşinile la suprafaţă ca nişte păduchi acvatici şi nu se învolbură-n vîrtejuri ?

Îmi las palma pe fruntea pietrei mele şi-i simt tulburarea. Respiră anapoda, temperatura urcă şi coboară febril.

— Nu-i cazul s-o ştergi, îi spun. Eşti o piatră la locul tău. Nici o piatră nu stă atît de grozav.

Dar pietrele-s întărîtate. Bine e numai unde nu sîntem noi. De aceea nici piatra mea nu-i în apele ei.

Mii de pietre de pe care încă nu s-a desprins ţărîna cîmpului se înşiruie în cozi nesfîrşite la porţile giuvaergeriilor. Au prins de veste că în ceasuri şi inele se montează pietre. Bolovani cenuşii şi naivi interpelează rubinele : cum aţi izbutit să vă căpătuiţi, ai ? Aveţi pe cineva acolo ? Arătoasele pietre din crîngurile de mesteceni, ca şi cele rostuite la margini de pădure, cer coafezelor să le vopsească muşchiul, ieşind din frizerii bine tunse şi indistincte. Pietre trăite între miresme de taulă şi tei duhnesc a şampon de la o poştă.

— Nu mă părăsi, piatra mea bună şi caldă. Nicăieri nu vei mai domni ca aici. Curînd împrejurul tău va răsări secara. Aici se seamănă secară din moşi strămoşi.

Dar piatra mea n-are ochi pentru spice, vede numai hîrtoapele lăsate în brazdă de surorile pornite în bejenie.

Ceasul îmi trepidează pe mînă. Discursul patetic al unui rubin răzbate prin ticăitul secundelor :

— Sîntem o elită... Îmi arde obrazul de ruşine că facem pe aristocraţii astăzi, cînd se toarnă temelia...

Simt că celelalte rubine încep să-l asculte, că ceasul meu şi-ar putea pierde ritmul şi sînt decis să intervin. Deşurubez capacul ceasului, îmi dreg vocea, dar, iată, rubinul rebel ţîşneşte din mecanism, plonjînd în betonieră. Rostul lui era să ajute ceasul la măsurarea timpului ; nu ştiu dacă în temelie va fi mai util decît o pietricică oarecare. Le vorbesc celorlalte :

— Sînteţi osia timpului, le spun, sînteţi de neînlocuit. Fiţi tari, fiţi neclintite. Timpul n-are dreptul la crize, timpul trebuie să rămînă imperturbabil.

O, impasibilitatea pietrelor din pragurile caselor şi a lespezilor de pe morminte ! (Aceste ceruri de piatră deasupra celor pe care i-am iubit sînt tot nişte praguri, ultimele pe care le trecem părăsind lumea.)

Dar zăbovește, fie și numai o clipă, pe piatra din fața ușii : vei simți că și pragurile sînt în alertă.

— Încotro ? — le întreb. Unde credeți că o veți duce mai bine ?

— Acolo unde-s demni pașii celui care intră. Pragul se dislocă, părăsind intrarea și pragurile vecine îl urmează. Mă simt la rîndu-mi cuprins de neliniște în această zi a bejeniei pietrelor. Mă țin după praguri. Pragurile sînt pietre foarte responsabile și vreau să aflu ce au de gînd.

Le urmăresc intrînd în curtea pietrarului, unde s-au strîns cu mic cu mare — pietre tinere, abia șlefuite, ca și cele împovărate de ani și roase de-acum. Cioplitorul își drege glasul :

— Trebuie să ridicăm, dacă nu pragurile înseși, măcar exigența pragurilor. Astăzi pragul nu reprezintă doar un accesoriu funcțional al clădirii. Pragul e un roentgen, e ochiul magic al casei. Acest lucru e valabil mai cu seamă pentru voi, pragurile edificiilor purtătoare de idei, ale academiilor și lăcașurilor de artă. Sculați, întoarceți-vă la locurile voastre și fiți mai presus ca odinioară !

Revin acasă odată cu pragurile. Trecem pe lîngă o mulțime de cerdace ale căror praguri nu participaseră la marea adunare și nu-l ascultaseră pe pietrar. Și totuși văd mii de pietre ridicîndu-se din bine spre mai bine. Mă țin după praguri. Pragurile sînt cele mai serioase și mai responsabile pietre din lume.

Știu : cînd va asfinți ziua neliniștii pietrelor, ziua bejeniei pietrelor de cîmp, a nestematelor și bolovanilor, impacienta gravă a pragurilor va rămîne.

Trecînd pragurile caselor, simt o strîngere de inimă : dar dacă n-o să-mi îngăduie să intru ?

•

Am ratat bucurii. Ca și voi, de altfel. Există șanse pe care, în cursa noastră după bucurie, aproape că le ignorăm. Bunăoară voluptatea de a da o mînă de ajutor.

Iată, am ieșit din casă și m-am așternut drumului, cu gînd să mă opresc acolo unde am să pot da o mînă de ajutor. Era sezonul concediilor, aveam banii în buzunar, aveam de toate după pofta inimii, dar îmi doream ceva neobișnuit, ceva netrăit încă. Așa că m-am așternut drumului, hotărît să nu precupețesc nici mîini, nici picioare, nici timp. Vroiam să dau o mînă de ajutor.

Primul lucru care m-a frapat a fost circumspecția oamenilor. Nimeni nu se încumetă să creadă că unui trecător oarecare o să-i căşuneze nitam-nisam să-l ajute absolut dezinteresat, nu se știe de ce și pentru ce. Se codesc : „Nu, lăsați... nu-i nevoie... mă descurc eu". Alții nu se sfiesc să ți-o spună verde : „N-avem cu ce plăti". Ba cîte unii te interzic fără menajamente : „Vezi-ți de drum. O scoa-

tem noi la capăt şi singuri." Caz în care, bineînţeles, nu-i nimic de făcut.

Se poate însă şi altfel: iei o coasă de pe marginea hatului („Ce-ar fi să vă dau o mînă de ajutor?") şi, fără să mai aştepţi răspunsul, te avînţi în lan. Dacă seceră o familie întreagă, pricopsită şi cu vreo fată de măritat, rîvna tînărului e de înţeles. Dar dacă ispita lipseşte, ajutorul lui pare tuturor fără urmă de logică. La început oamenii tac: la urma urmei mare-i grădina lui Dumnezeu. O să i se urască şi-o să plece. Dar cînd în urma lui creşte cruce după cruce, privirile îl caută uimite: „Ce face, fraţilor, nu-şi ia tălpăşiţa?" Nu. Leagă snop după snop, trăsnitul.

Şi deodată zăreşti pe unul dintre ei, tînăr ori bătrîn, strecurîndu-se în stufărişul de la marginea lanului, de unde scoate la iveală o oală cu lapte bătut şi bea pe nerăsuflate. O, de te-ar îmbia cineva să-ţi stîmperi setea! Simţi parcă lichidul sonor, răcoros, înţepîndu-ţi limba, şi bulgăraşii aceia alunecîndu-ţi pe gîtlej şi ţi se face şi mai sete. Setea te pîrjoleşte, nu alta. Poate în oala aceea e apă rece de fîntînă amestecată cu dulceaţă de mălin ori de coacăze. Bărbatul a băut pe săturate şi piteşte iarăşi oala în stufăriş. Toată arşiţa lui cuptor îţi sfîşie pieptul, inima îţi arde în aşteptare, o picătură de sudoare ţi se prelinge pe obraz ca o lacrimă. Dacă cineva şi-ar întoarce pentru o clipă privirea, să vadă cît poţi fi de însetat! Iată marea clipă a încercării, clipa cînd în cumpănă stă omenia, cînd afli dacă în ochii lor eşti demn de apa ori laptele acela şi dacă-ţi merită gîndul bun. Inima prinde să-ţi bată mai tare nu din pricina setei, ci de emoţie: or să te îmbie, n-or să te îmbie? Şi în clipa aceea răsună un glas: „Elvira, îmbie-l şi pe oaspetele nostru!" Bei. Fără pereche e laptele acela, ghemotoacele albe te străbat înfiorîndu-te, ca nişte îngeri albi, minusculi. Inima ta îşi reia bătăile calme şi sigure şi te dojeneşti c-un surîs nevăzut: „Pentru ce atîtea emoţii?"

Oamenii aceia te-au adoptat de-acum şi, cu toate că te mai socot sucit, au început să te-nţeleagă. Ţi-au înţeles generozitatea şi ţi-au primit ajutorul şi, cînd ultimul snop va fi legat în vîrful crucii, te vor pofti în casă. Va fi ceasul prînzului şi-ţi vor face loc la masă, şi dacă dulăul o să mîrîie, îl vor potoli, şi, dacă vrei, îţi vor aşterne pat afară, în şopron, fără să-ţi ceară buletinul, amintindu-ţi numai să nu fumezi.

Jos, sub tine, vor rumega vitele, şi noaptea, în vis, te vor împresura bulgăraşii aceia din lapte, fîlfîind din aripi şi cîntînd, şi cînd te vei deştepta va fi dimineaţă şi vei vedea că de fapt cîntaseră cocoşii.

Se poate însă întîmpla să nu te îmbie nimeni. Să-ţi socoată ajutorul nedemn de laptele acela, să le fie străin simţămîntul ospitalităţii, ori să aibă inimă de cîine. Să fii pentru ei un străin ori o slugă. Cine-şi împarte merindea cu primul venit? Dar îi vei înţelege şi pe aceia şi cîştigul va fi tot al tău. Aşterne-te iarăşi drumului şi ajută-i pe cei ce au trebuinţă de ajutor!

Din vreme în vreme reformez cimitirele. Care, mai cu seamă la noi, sînt sublime, dar evocă numai zădărnicia vieții. Ce altceva spun data nașterii și a morții ? Aritmetică jalnică, un număr de patru cifre dintr-un număr de patru cifre. Au trăit, deopotrivă, cîte două cifre, — 25, 60 ori 83 — idiotul, gînditorul, politicianul, hoțul de buzunare. Sînt informat că aici odihnește Karl, care a trăit 52 de ani, și că rudele și prietenii îl regretă. Îndărătul lui odihnesc puzderie de Iustine, Mudite, Alfrezi și Mikeliși, care și-au trăit și ei cele două cifre și sînt, firește, regretați .Oamenii își mărturisesc durerea într-o frază stereotipă care sufocă cimitirul. Pretutindeni, răposatul „va rămîne etern în memoria". O, cartotecă monotonă și sinistră ! Ai zice că prin fișierul crucilor și plăcilor de marmoră oamenii țin cu tot dinadinsul să-și etaleze ingratitudinea memoriei. Sau răposații încăpeau într-o formulă atît de paupera ? Închipuiți-vă o cartotecă din care s-ar putea afla numai :

1) numele și prenumele

2) durata vieții

3) că va rămîne viu în memorie, e regretat din răsputeri etc.

Nici un semn, nici un cuvînt, nici o formulă din care să rezulte că aici zace o viață întreagă. Acasă plîngi, măicuță dragă !

M-aș mai fi vrut hoinar pe haturi
În ciripit de codobaturi,
Dar giulgiul nopții necuprins
M-a-nvăluit și m-a învins.

S-ar fi vrut, toți ne-am vrea. Acasă plîngi, măicuță dragă ! Pe mormînt pune steaua fiului tău ! Căci a avut o stea ! Pune strigătul lui de bucurie. Căci a avut bucurii ! Iar dacă n-a avut, așterne-i pe mormînt mînia ! E un cimitir obștesc, vin aici la morții mei ! Vreau să știu că în el a ars sacra mînie ! Fie, n-a avut nici o stea, nici o bucurie și n-a clocotit în el mînia cea sfîntă. Atunci poate avea morbul fotbalului, ori va fi fost un șoarece de bibliotecă ?

Mortul ăsta simțea profund, celălalt simțea acut. Cutare avea chipul frumos, cutare inima. Cutare a fost un orator desăvîrșit, ridicați-i lîngă mormînt o tribună de marmoră, ori un monument înfățișînd o gură deschisă la refuz, în care admiratorii să-și depună coroanele și buchetele de flori. Cutare colecționa prieteni, cutare — etichete de pe sticle de bere. Împresurați numele primului cu cele ale prietenilor, care, cu excepția cazului cînd sînt superstițioși, n-or să se supere. Celuilalt îmbrăcați-i piatra funerară în etichete, dacă asta i-a fost rațiunea de a fi. Să intrăm în cimitir ca într-o expoziție enormă, pe frontispiciul căreia scrie cu majuscule C R E D O. Ce înseamnă EREN-ul din Mejaparc în comparație cu această grandioasă expoziție a Tuturor Sufletelor ? Oare

nu e cimitirul unor lucruri neînsufleţite de o zi, un an ori un veac ?

Reformez, aşadar, cimitirele. Mătrăşesc numele şi prenumele, lamentaţiile, datele naşterii şi morţii, care nu spun nimic, în schimb decolorează cimitirul. Puneţi florile unde se nimereşte, pe mormîntul lui Ianis ori Peter, pe al lui Anderson ori Şmeliov, puneţi-le oriunde, le spun celor care intră, puneţi-le unde vreţi, e totuna în cimitirul ăsta impersonal, unde zerourile rămîn zerouri şi în faţa morţii. Iată, pietrele funerare sînt pustii.

Scrieţi pe ele cuvinte născocite de el, plătite prin suferinţa lui, fericite ori nefericite, dar aduse din propriul lui sanctuar. Poate un portativ cu note, ori poate o filă de blocnotes gemînd de formule. Poate semnăturile elevilor, fie şi doi-trei dintr-o sută. Scrieţi-i pe piatra funerară formula vieţii şi cifrul sufletului. Nu-l cunoaşteţi ? Atunci de ce-i aduceţi flori ? Pentru că aşa se obişnuieşte ? Ca să vă conformaţi uzanţelor şi să vă faceţi datoria ? Aşa şi scrieţi pe cruce : „Mi-a insuflat simţămîntul datoriei de dragul datoriei". Ori : „M-a învăţat să mimez sinceritatea".

Dar poate că şi-a lăsat în testament şi epitaful, ştiind că nu i-aţi înţeles niciodată viaţa şi nu puteţi nici înţelege, nici traduce într-o formulă adevărul lui C R E D O. Cum, n-are testament ? Are numai pentru bunurile imobile, nu şi pentru mişcarea sufletului ? Atunci nu ştiu ce-i de făcut. Gîndiţi-vă, eventual, la propriul vostru testament, gîndiţi-vă ce aţi fi scris pe propria voastră piatră funerară. Căci s-ar putea foarte bine întîmpla ca peste vreo cincizeci de ani, cînd o să vă bată ceasul, să apară o nouă ramură — epitafologia, care o să vă studieze diagrama vieţii, pentru a stabili ce valori etico-sociale trebuiesc codificate pe piatra voastră funerară şi dacă e cazul să fiţi înhumaţi în cimitir, în această uriaşă expoziţie-bibliotecă, ori dincolo, după o îngrăditură, cum erau înmormîntaţi odinioară ereticii, oamenii fără suflet. Vi se va atribui pace veşnică ori viaţă veşnică, întocmai cum astăzi vi se atribuie pensie personală ori pur şi simplu pensie, numai că va trebui să probaţi că inscripţia de pe piatra funerară prezintă interes pentru generaţiile viitoare.

Te înţeleg, femeie. Ţi-a fost soţ. E unica justificare a vieţii lui. V-aţi iubit, dar n-aveţi dovezi, nu aveţi copii, şi-apoi nici copiii nu atestă întotdeauna iubirea. Ştiu că nu poţi închipui pe piatra rece tremurul la atingerea palmelor lui, grija ce o purta zilelor tale, toate astea s-au dus, au pierit fără urmă, nu pot fi adeverite. Dar dacă pe piatra cea neagră s-ar păstra imaginea ta — de la ochii cei plini de lumină ai tinereţii şi pînă la chipul deznădăjduit din ziua stingerii lui ? Iubirea e valoarea supremă, mai măreaţă decît ştiinţa atomului şi astronomia, ea e incomparabil mai greu de conservat, de demonstrat, de codificat. Ea n-are simbol specific. E prea necuprinsă pentru orice simbol şi pentru toată simbolica.

Scrieţi simplu, scrieţi sincer. Dacă a trişat, nu ascundeţi acest lucru. Pentru că a avut şi

3 – Epifanii – c. 1/1123

el adevărul lui, pe care trebuie să-l cunoască şi alţii, ca să-şi construiască propriul adevăr.

Scrieţi fără ascunzişuri:

„Nu-şi plătea datoriile".

„A avut mai mulţi copii decît i-a dăruit nevastă-sa."

„Strîngea între degete mijlocul, nu capătul tuburilor cu pastă de dinţi; întotdeauna îşi înfigea lingura în mijlocul blidului cu lapte bătut şi viaţa ei n-a avut nici sfîrşit, nici margine."

În fond şi asta e o manifestare a personalităţii. Un scurt conspect al vieţii.

•

Săptămîna trecută am sădit în mijlocul străzii un tufiş de rubarbă, între două linii albe, în mijlocul străzii. Trama e, bineînţeles, diabolică, vremea — toridă, oamenii — fierţi, iar eu, de sub frunzele largi, răcoroase, observ, studiez... De pe margine totul se vede mai limpede: oamenii n-au loc pentru că se grăbesc. Pentru că se grăbesc n-au nici timp. Uneori ai impresia că se năpustesc unul asupra altuia cu tot dinadinsul. De aceea nu mă grăbesc eu cînd mi-i degrabă. Nu mă reped asupra atomului, ştiu că în moleculă există şi spaţiul interatomic. Ştiţi, bănuiesc: o galaxie poate răzbate prin orice sistem astral analog, cu condiţia ca fiecare stea să alunece prin spaţiul interstelar fără să-şi zgîrie semenele. Ceva asemănător se întîmplă cînd faci cărţile. Iată de ce mă străduiesc să nu ating alţi atomi. Eu unul trec prin spaţiul interatomic. În fond, mai sînt goluri cu ghiotura. De ce nu le-or fi căutînd oamenii în loc să se-nghesuie unul într-altul, turtindu-se?

Stau şi-i privesc de sub rubarbă: ia uite-i, domnule, cum aleargă, năclăiţii. Mare lucru era să-şi fi scos fiecare în stradă rubarba... N-aveţi timp... Dar ia spuneţi-mi, aţi încercat?

•

Tablourile sînt seifuri secrete, treceri ascunse spre Undeva. Acasă nu şterg dinadins praful de pe ramele tablourilor. Cînd oaspeţii pleacă, încerc să le descopăr urmele pe muchia de jos a ramei. Da, a intrat cineva, Ia te uită, au fost doi, ba chiar trei. Unul a poposit la marginea culorilor, şi-a aprins o ţigară, bîjbîind apoi îndelung, ca de-a lungul unui perete de sticlă, fără să găsească trecerea. Şi s-a întors. Al doilea a ajuns pînă la bolovanul ăsta, încercînd să-l clintească; urma lui se mai distinge pe ţărîna scurmată parcă de o cîrtiţă; prin crăpătura aceea a aruncat o privire în magazie şi, nedeslușind nimic acolo, a coborît să-şi bea cafeaua. Al treilea pare a fi hoinărit îndelung, căutînd tenace. Acolo, în colţul din dreapta, lîngă stei, e o frunză

verde. A călcat pe ea. S-a opintit, a izbutit să clintească bolovanul şi s-a făcut nevăzut. Într-un cuvînt, în vreme ce noi discutam dacă piesa amicului meu are vreun Dumnezeu, el nu mai era printre noi. Am examinat îndelung tabloul : pe unde s-o fi întors ? Urme nu există. Fiecare nuanţă, fiecare culoare e la locul ei. Rama tace şi ea.

Într-o vreme a sunat nevastă-sa, să mă întrebe dacă nu ştiu pe unde umblă Iasep. Ştiu, i-am răspuns. Nu s-a întors încă din tablou.

Drept care mi-a făcut de urgenţă o vizită. Am studiat împreună tabloul ; sub ce piatră s-o fi pitit ? Parcă-l înghiţise pămîntul. Am hăulit din răsputeri : nici un răspuns.

Ieri, tocmai udam florile din jardinieră, cînd am băgat de seamă că o piatră sură din bolovănişul acela se clatină şi se răstoarnă, făcînd loc lui Iasep. „Confunzi tabloul cu realitatea“ — zic „Adică eu !“ — zice. „Trăieşti în tablou şi habar n-ai ce-i în spatele magaziei ăleia. Mă duc să-mi iau calabalîcul şi mă mut acolo. N-ai văzut-o, din întîmplare, pe nevastă-mea ?“

Peste vreo trei ceasuri s-au topit în tablou, tîrînd după ei patru geamantane şi toate frustrările conjugale.

De atunci simt un fel de nelinişte, un soi de nesiguranţă mă încearcă, de parcă m-ar chema cineva. Uneori aud brusc vocea lui Iasep, apoi se înstăpîneşte iarăşi tăcerea.

Dar dacă trăiesc într-adevăr în tabloul acela, dar dacă eu încurc lucrurile ?

•

Gata, am sărit în aer. Nimic nu mă poate enerva atît de cumplit ca mecanismele. Mi-am jurat de o mie de ori să nu mai pun mîna pe nici o măgăoaie. Fiecare şurub e de-o imbecilitate diabolică : ba se învîrte, ba nu se învîrte, se învîrte cînd nu trebuie şi nu se învîrte cînd trebuie. În plus, e cu neputinţă de stabilit care anume ar trebui să se-nvîrtă şi care nu.

După ce mi-am ţinut multă vreme jurămîntul, m-am hotărît într-o zi să-mi asasinez oaspeţii cu nişte filme de producţie proprie şi-am pregătit aparatul de proiecţie, sperînd că doar-doar o să-şi holbeze iar ochiul strălucitor al obiectivului, reînviind pe pînză vreun armăsar în galop, căpiţele de fîn strînse la sfat ori vişinii aceia fantastici. Să-mi trîntească pe ecran un vişin de Kazdanga, să mi-l trîntească zdravăn, încît fructele să plesnească şi licoarea purpurie să însîngereze pînza. Şi pe tapetul rece o vacă să se întoarcă rumegînd de la păşune, cu ugerul legănîndu-se precum clopotul catedralei, şi lumea să audă cîntul acelui uger asemeni unui dangăt de ajun : „Pace pe pămînt şi între oameni bună învoire !“

Dar ochiul aparatului e opac şi neînsufleţit, ca de mort, şi nici o manetă, nici un buton nu-i în stare să-l învie. Moment în care m-am deşirat în văzduh. O, născociri bezmetice şi damblagii, şi nestatornice, cu ochi de-

bili şi resorturi viclene! Unde vă e mult trîmbiţata precizie şi infailibilitate, unde?

M-am prăvălit, bineînţeles, îndărăt, în fotoliu, incapabil să mai scot o vorbă. Am mormăit numai că nu merge şi basta.

Numai că n-ar fi trebuit să-mi scape nici un sunet. Pentru că, de fapt, aşa a început totul.

— Nu merge? Să-l ia naiba. Tot n-aveam nici un chef.

— Cum adică nu merge? Nu se poate repara?

— Poate s-a ars vreo lampă? Ai verificat?

— Dar siguranţa? E pe tensiunea voastră? Vezi tu, Edvin, că eşti mai în temă.

— Nu, lasă. De ce să-i zgîndări omului nervii?

Simt că dintr-un moment într-altul o să-mi sară siguranţele.

— Asta e el şi pace. Formidabil ce ghinion avem cu aparatele astea. Nu te mai poţi învîrti prin casă de ele, dar unul nu merge.

Nu mă aşteptam la asta. Conveniserăm doar ca în atari împrejurări să se apropie tiptil şi să-mi murmure la ureche una din cele zece porunci împotriva nevrozei. Ar fi fost de ajuns să-mi reamintească în şoaptă: „Nu poţi atinge perfecţiunea în toate. Există oameni care trăiesc într-o spaimă perpetuă: nu sînt oare mai prejos decît alţii? Obsesia lor de a se adapta la superexigenţe declanşează nu arareori fenomene maligne. Dexterităţile fiecărui om sînt limitate."

Cuvinte care m-ar fi redat tăcerii.

Nu pricep de ce uneori uită totuşi să mi le spună.

Acum, iată, mă părăsesc, topindu-se undeva departe, pădurea, coacăzul acela cu ciorchinii lui roşii şi pacea pămîntului. Ca un vultur, fotoliul şi-a înfipt ghearele în duşumea, eu — în braţele fotoliului şi poate că am fi rămas aşa îndelung, dar iritarea mea a ţîşnit ca o rachetă-n tavan, de unde, ricoşînd, m-a ars fără cruţare. Tocmai în secunda aceea, ea a spus: „Îl vezi cum e? Acum o să sară în aer cît e de lung. Să nu-l atingi cu o floare." Nişte ţăndări din acele porunci îmi mai răsunau, e drept, în urechi, cu zvon de sticlă spartă: „Nu te lăsa pradă mîniei". Era însă prea tîrziu. Explodasem.

Ochii mei străpunseseră peretele, oprindu-se pe etajera cu cărţi a vecinului, lîngă portretul lui Erick Adamson, şi rămăseseră acolo, licărind ca două candele. Mîinile mi se împlîntaseră în vaza cu flori, ca doi cactuşi, şi se acoperiseră cu ghimpi, iar pumnii, asemeni unor muguri roşii, erau gata să explodeze cu o forţă barbară.

Urechea stîngă mi se desprinsese, zburînd, ca o stridie furioasă, în gura unei domnişoare, care o înghiţi cu groază.

Limba mi se împleticise în banda de magnetofon, de unde urla înfiorător. Drept care, nevastă-mea mi-a luat capul şi l-a închis în frigider.

După ce oaspeţii s-au risipit care încotro, am ieşit în antreu. Cuierul era pustiu, numai paltonul meu se mai legăna acolo stingher,

chircit şi gol, gata să intre în pămînt de ruşine. Mă simţeam îngrozitor de spart, de destrămat, de dezmembrat. Am încercat să mă reconstitui. Vă asigur că e mult mai greu decît să explodezi. Mîinile refuzau să se întoarcă. Cică prea le istovesc şi le pretind prea multă încordare, că un fel de curent le străbate fără odihnă, făcîndu-le să tremure ca de friguri. Ochii nu se clinteau : voiau, pasămite, să privească lumea cu seninătatea şi dragostea lui Adamson. În orbitele mele nu se simţeau, chipurile, liberi. Eu, adică, sînt robul lucrurilor, al fleacurilor, al nimicului.

Eu, adică, din propria-mi vanitate, ajung să depind de semeni şi asta mă face neliber.

Mi-am implorat mîinile şi picioarele, ochii şi coatele să se regrupeze măcar pentru o clipă, să se reculeagă şi să se concentreze.

Şi uite-aşa, m-am montat la loc, segment cu segment, articulaţie cu articulaţie, şi, cînd m-am simţit din nou om, am pus mîna pe arşeu şi-am început să sap sufrageria, cătinel, fără grabă, desfătîndu-mă la fiecare palmă de pămînt răsturnat, felicitîndu-mă cu fiece rîmă şi stăruind mai cu seamă asupra cărăruilor bătătorite. Apoi, chiar în mijlocul odăii, am tăiat o groapă nu prea mare, în care am sădit pomul. Înainte de a mă duce la culcare am acoperit maşina de scris pentru caz de vifornitză. Şi pentru întîia oară somnul mi-a fost adînc şi dulce, pentru că minunat e cîntecul acela :

„Un mălin am sădit drept în mijlocul tinzii“...

•

M-am deprins să nu fiu luat în serios. Nu sînt, chipurile, capabil nici să pledez, nici să lupt pentru ceva. Marile fapte mă obosesc, marile evenimente aşijderea. În evenimentele mari eu le caut pe cele mici. În ultima vreme trec adeseori prin piaţă. Sînt cunoscut ca un cal breaz acolo. Stînd lîngă butoiul cu varză, văd ca aievea grădinile de varză. Grădinile de varză nu-s verzi, ci albastre. Albastre ca ghioceii. Grădinile de varză sînt marea mea iubire.

Bazarul florilor ! O, meleag de frumuseţe şi dragoste ! O, mezat al lumilor !

Trandafiri. Înfloriţi şi aşteptîndu-şi sorocu-n boboci. De multă vreme mă întreb de ce oamenii cumpără nu trandafiri înfloriţi, în deplinătatea frumuseţii, ci vor numai boboci. Or fi calculînd oare durata corolei, economisind astfel parale şi timp ? Puţin probabil. Pentru că şi altora le dăruiesc tot boboci. Ori de cîte ori primesc trandafiri, mă gîndesc la asta. Îndeobşte, florăresele dindărătul tarabelor nu mi-au putut da un răspuns mai acătării. Una n-avea timp, alteia întrebarea i s-a părut neserioasă, multe nici nu pricep sufletul florilor, le ispiteşte numai banul. Dar era una între ele ca o rază de soare pe prispa amurgului. O asemuiam în gînd cu însăşi glia din care răsar trandafirii. Am întrebat-o şi mi-a răspuns. Ştiu ei, oamenii, ce fac. Mai sînt printre ei din aceia care au văzut iarba

crescînd și-au auzit soarele cîntînd în revărsatul zorilor. Dacă nu-ți drămuiești cu prea multă zgîrcenie timpul, poți vedea cum înfloresc trandafirii. Am ascultat-o și de atunci nu-mi mai drămuiesc timpul. E drept că n-am izbutit să văd încă un trandafir înflorind, dar am văzut ariciul dezghiocîndu-se și pornind la drum, și-am mai văzut cum cresc ciupercile și cum se iubesc ghionoaiele și curînd voi vedea, da, voi vedea înflorind trandafirii. Totul e să nu-ți drămuiești timpul.

Gladiolele, nu știu de ce tocmai gladiolele, mi se par aidoma mamelor. Tinere, în plină putere, un șirag întreg de flori pînă la bobocul ce le-ncunună. Și seva trăiește îndelung în tulpină, așteptînd ca șiragul de flori să se facă tot mai scurt, mereu mai scurt, sfîrșind într-o ultimă floare: suflet de mamă. Nu orice femeie înflorește astfel.

Vara e tîrgul de fete al florilor. Ies din toate grădinile la marea vedere. Însăși bucuria vieții năvălește în stradă. Floarea își așteaptă admiratorii, tulpina își așteaptă vaza. Se cumpără cu miile și se ofilesc cu miile în oale, vedre și ciuturi. Dar nimeni nu vede moartea, moartea nu interesează pe nimeni. Așa se cuvine să fie. Oare cîți admiratori își pot găsi florile în noaptea de vară ? Și cîte flori se ofilesc estimp netăiate, neculese, pentru a reînflori la primăvară ? Și oare înflorirea chinuitoare pînă la ofilirea deplină, pînă la vîrsta fetelor bătrîne nu-i mai frumoasă, în luciditatea ei, decît orice altă înflorire ?

Îmi plac fetele bătrîne, în ele înflorește tot timpul ceva. N-ați băgat de seamă că femeile tinere își leapădă periantul mai degrabă decît cele trecute și nemăritate ? În sufletul lor ceva înflorește prelung și vara e tîrgul de fete al tuturor florilor.

Viorelele-s prostituate. Viorelele au ceva suspect. Dubios e și prețul prea mare la care se vînd primăvara, și felul nerușinat în care trag cu ochiul, adunînd frumusețe cu ajutorul ierbicidelor și altor artificii. Nu-mi plac viorelele. Poate le judec prea aspru, or fi pur și simplu frumoase și tinere, și proaste... La urma urmei, vara e tîrgul de fete al tuturor florilor : toate vor să danseze.

•

Mă duc la telegraf. Vreau să-ți trimit omulețul.

— Transcrieți-o, mi se spune, așa nu merge.

Transcriu telegrama și lîngă semnătură desenez omulețul, de data asta culcat, ca să încapă în bandă.

— Inclusiv omulețul, vă rog.

— Mț, mi se spune. Nu merge.

Dar, iată, la un oficiu, cînd tocmai pierdusem nădejdea că ți-l voi putea trimite, asurzit de „Ce face ?!“ și „Asta-i bună !“, mi-am luat inima-n dinți și-am mai încercat o dată :

— Vă rog transmiteți și omulețul.

— Nu primim omuleți, mi s-a răspuns.
— Plătesc pentru el aparte, am insistat.
— Pentru omuleți nu se plătește. Omuleții ori îi trimiți pe gratis, ori nu-i trimiți defel.
Fetei îi umbla mintea. Mi-a luat cît se poate de serioasă telegrama și a expediat-o. Știu că omulețul a rămas pe blanchetă, în vreme ce silabele gonesc pe undele electromagnetice, dar de atunci salut orice femeie care-i seamănă.
Lumea e plină de conexiuni tulburătoare. Și înțelepte. Dar noi cunoaștem și înțelegem numai cîteva, și anume pe cele mai banale, pe cele mai primitive. Arbore-rădăcini-pămînt. Plan-muncă-salariu. El-ea-nuntă-copil. Sau mai simplu : ea-el-copil.
— Cuțitul. La ce se gîndește cuțitul ?
— La tăiere.
— La pîine.
Nespus de simplu, nespus de limpede.
— Barca. La ce se gîndește barca ?
— La valuri.
— La vîsle.
Ce lume funcțională !
Dar cineva mi-a răspuns totuși în cunoștință de cauză.
— Cuțitul. La ce se gîndește cuțitul ?
— La veioză.
— ?
— La veioză. E atît de rotundă și de luminoasă...
L-am auzit chiar țocăind de plăcere.
Sînt zile cînd lucrurile se întrepătrund asemeni cărților de joc, în cea mai haotică dezordine, dar iată-le grupîndu-se în combinații nemaivăzute, stupefiante. Pălăria dumitale preferată se răstoarnă și un trecător sloboade în ea bănuțul milei. Cineva transvazează cu pompa un lac într-altul, tu duci apa îndărăt cu degetarul și sînteți deopotrivă de puternici. Degetarul ridiculizează pompa, pietrele își întorc burțile spre soare. O periuță de dinți lustruiește muchia securii, care surîde fericită, în vreme ce pila de oțel moare de singurătate.
Totul pare doar de neînțeles. În viață se întîmplă o mulțime de lucruri captivante și accesibile. Sînt zile cînd poți surprinde coerența aparent incoerentă a lumii.

•

Nimic nu se poate obține numaidecît pe lumea asta. O lume rînduită anapoda. Gîngavă și dezacordată. Așteaptă, așteaptă, așteaptă".
Aștept îndelung, în chinuri. Aștept să vină troleibuzul. Aștept să fiarbă cartofii. Aștept să fiu luat în ceruri. Unde însă nu mi se dă drumul. „Fii bun și așteaptă", mi se spune. „Trăiește-ți întîi viața."
Lumea se hrănește cu așteptare și cu îndemnuri la așteptare. Mamele așteaptă copii, fetele își așteaptă iubirea, emeriții așteaptă decorații, martirii își așteaptă izbăvirea. Așteaptă. Răbdare și tutun. Și răbdarea paralizează

timpul, înlocuindu-l cu așteptare. Clipele se fac pierde-vară. Inerte și leneșe, fiecare o așteaptă pe următoarea. Și nu oricum : dînd îndărăt. Ca să te apropii trebuie să înaintezi tu însuți, nu să aștepți să te întîmpine ținta. Așteaptă, cică, noaptea e un bun sfătuitor. Sentință de trîntor : nu face azi ce poți lăsa pe mîine. Care mîine e dat astfel cu o zi înapoi. La urma urmei, ce-i viitorul ? Un rac enorm, care se tîrăște spre noi deandăratelea ?

Urcăm spre viitor, ori viitorul coboară îndărăt, spre noi ? Așteaptă, viitorul vine el și singur. Așteaptă să alerge poarta după minge și ținta după glonte. Așteaptă. Ușurel. Răbdare. Așteaptă. O să-ți vină și ție rîndul.

Sicriul o să-ți vină. Implacabil. Sigur. Ducîndu-te îndărăt.

„Cu răbdare și tăcere se face agurida miere".

Ha !

•

Interesantă tradiție. Întru bucuria oamenilor, în fiece ajun de an nou în Letonia are loc tragerea zilelor de naștere. (O loterie asemănătoare se organizează la începutul lui martie, în preajma Zilei femeii). Extragi o bilă din urnă și, dacă nimerești un număr norocos, ziarele și radioul anunță că în ziua cutare ți se va sărbători ziua de naștere. Toată Letonia știe că anul ăsta au cîștigat din nou inginerul

N. (specializat în curenți de joasă tensiune), pensionara S. și o fetișcană oarecare din sătucul Viliana. Ori altă tripletă — în fiecare an răsar alți norocoși.

Vei fi sărbătorit la Riga, într-un mare teatru. Vei fi celebrat și felicitat de o mulțime de delegații (inclusiv de reprezentanți ai guvernului) pe simplu motiv că exiști. Că muncești. Că ești cinstit. Iar dacă nu muncești, ba ești certat și cu cinstea, comisia de organizare o să-ți descopere totuși o latură salutară. Căci nu există pe lume un om atît de netrebnic, încît să nu-i putem deveni tovarăși, prieteni, frați întru ceva. Așa spunea, dacă nu mă înșel, François Villon. Există, neîndoielnic, în tine, ceva demn de stimă. Bunăoară, n-ai lăsat niciodată grebla cu dinții în sus pe răzor. Unul are mușchi puternici, altul — bun gust. Unul e atît de plin de intuiție, încît rîde înainte de a auzi bancul, altul e atît de îndărătnic, încît nu s-ar da în lături nici din calea unui cîine turbat.

Vei fi sărbătorit, ți se va aminti că ai făcut bine și tu însuți îți vei aminti cît bine ai făcut și ți se va spune că nu arzi gazul de pomană pe lumea asta. În fond, ce-i mai trebuie omului ? Să afle că înseamnă și el ceva. Or, tu însemni. Dacă rudele și prietenii n-or să ți-o spună, comisia de organizare o să afle neapărat, o să născocească o formulă frumoasă și, la ziua ta de naștere, o va împărtăși tuturor, tuturor.

Bineînțeles, dacă nu vrei să fii celebrat ca un Artist al poporului, poți foarte bine să nu

participi la loterie şi să-ţi serbezi ziua acasă, cu nevasta, plozii şi bunica. Vorbesc numai de cei care participă la tragere. Calendarul jubileelor noastre va deveni incomparabil mai frumos şi mai bogat. De parcă numai artiştii, savanţii şi alte zmeităţi ar merita să-şi etaleze ridurile în exclamaţiile de admiraţie ale telespectatorilor ! Supunîndu-se acestei tradiţii, întîmplarea te va lua în palme şi, depunîndu-te pe scenă, va spune : iată-l, e tînăr, e nemaivăzut, e bătrîn şi uitat, e un om obişnuit, cum sînt toţi în satul nostru, veniţi şi încredinţaţi-l că înseamnă ceva !

•

La ce etaj vorbim ? Dialogurile se ramifică pe etaje.

Bunăoară, etajul întîi. Aici vorbeşte orb cu orb, surd cu surd, adormit cu adormit, gură doldora cu gură doldora. Despre vreme, despre junghiuri, despre isteţimea uimitoare a ţîncului şi despre purtarea scandaloasă a vecinei Jule.

De ce credeţi că atîţia oameni sînt incapabili să întreţină o discuţie, amuţind de îndată ce au deschis gura ? Firul se frînge. N-au ce-şi spune. Vorbesc la etaje diferite.

Unul vorbeşte la etajul întîi, celălalt la al doilea. Ce se poate discuta prin duşumea ? Ce se poate auzi prin tavan ?

La etajul x se conversează mai subţire, limbile sînt mai flexibile. Aici se joacă tenis cu

mingile sonore ale cuvintelor. Serviciul reclamă returul, returul — un draiv. Se serveşte, se respinge, se blochează, se anulează abil. E fieful echilibriştilor şi al jongleurilor. Protagoniştii se ascund după cuvinte ca eroii lui Goldoni îndărătul vaselor cu flori. Se joacă de-a baba-oarba. Cuvintele flirtează, vocalele cochetează, consoanele şuşotesc. Se deapănă anecdote. În lumina lascivă strălucesc mozaicurile înşelătoare ale cuvintelor. Turta dulce se papă sau e pentru pomul de iarnă ? Cum vorbim astă seară ? Cu stafide, vanilie ori scorţişoară ?

Dincoace se vorbeşte cu pîine. Cu pîine de casă. Aştepţi pînă răsare cuvîntul din talmeş-balmeşul celorlalte, îl pui pe lopată şi — zvîrr ! — în cuptor. Da, coaja s-a desprins, de data asta s-a desprins, dar aluatul creşte din nou în covată şi data viitoare n-o să se mai desprindă. Se vorbeşte şi cu pietre. Cu pietre de spart geamuri şi pietre de temelie.

Aici se vorbeşte cu foaie de cort. Ca să nu răzbată ploaia. Şi întrucît se vorbeşte cu dantelă, se vorbeşte, bineînţeles, şi cu andrele.

N-am enumerat toate etajele. Poate că şi ordinea e alta.

O, limbă ! Cuvintele sînt pîinea noastră cea de toate zilele, purtătorul de energie, purtătorul meu de energie pentru tine.

Cînd voi cădea sleit de puteri, veni-mi-vor oare în ajutor cuvintele tale ? Cînd cuvintele mele vor fi fata lui Jair, fi-vor cuvintele tale Iisus Nazarineanul ?

Scula-mă-vor cuvintele tale din morţi ?

4 – Epifanii – c. 1/1123

Flecarii sînt adevărate răpitoare. Îi devorează pe cei mai slabi. Nu le e de ajuns că-ţi ciuruiesc pavilioanele, se strecoară în urechea internă, în creier — sînt ca nişte viermi în carnea mărului. Am cunoscut un om, un bărbat în toată legea, care se temea să vorbească şi nu mai ştia să vorbească. Trăise toată viaţa printre flecari, care nu-l lăsaseră să deschidă gura. O viaţă întreagă nu făcuse altceva decît să dea aprobator din cap — „Da, sigur, evident, mie-mi spui ?" — şi să împartă zîmbete ca japonezii. Flecarii îi invadaseră creierul, paralizîndu-i centrul vorbirii.

Flecarii îşi devorează copiii. De aici începe totul. Ieri, bunăoară, m-am brodit la o coadă. Îndărătul meu — o fetiţă cu maică-sa. Femeia se grăbea la lucru, dar îşi asasina odrasla cu o dragoste sadică: Cumpără, mamă, nişte ouşoare. Şi puţină brînzică. Ar trebui şi un borcănel cu smîntînă. Va să zică, ouşoare, da ? Şi smîntînă. Nu uita brînzica. Şase ouşoare, fetiţa mamii. Fă-ţi o omleţică. Cepşoară este în frigider, smîntînică iei. Pe cînd vin acasă... Da' tu eşti fetiţă isteaţă, nu-i aşa ? Mare lucru : şase ouşoare acolo, un borcănel cu smîntînă şi-un pacheţel de brînzică. Am plecat. Va să zică, nu uiţi : ouşoare...

Pe fetiţă o podidise plînsul. Nu pricepuse o iotă.

Ca noroc, de după colţ răsărise o altă cucoană şi mama fetiţei se repezi asupră-i. Plecară amîndouă. Cînd ajunse în faţă, fetiţa cumpără, nu ştiu de ce, trei castraveciori verzi şi proaspeţi. Avea o mutrişoară chinuită, palidă, numai urechile îi erau roşii, înspăimîntate parcă.

Copiii pe jumătate înghiţiţi nu te privesc în ochi. Au stat într-o vreme cu ochii aţintiţi asupra celui ce vorbea, dar apoi s-au speriat. Copilul îşi fereşte privirea în două cazuri : cînd e nesincer el însuşi şi cînd e nesincer celălalt, omul mare. Copilul îşi apără instinctiv seninătatea.

Îl încearcă mînia, dar îi e şi ruşine şi teamă să-ţi spună că destul i-ai împuiat urechile. Şi atunci îşi fereşte privirile. Copiii care-şi feresc privirile sînt pe jumătate înghiţiţi de flecari.

Nu există nimic mai canibalic decît flecarul-învăţător, flecarul-profesor şi flecarul-lector. Ei te ronţăie, te narcotizează şi te înfulecă de la catedră.

La noi, opinia publică, ziarele, radioul, televiziunea se bat de multă vreme pentru ca flecăreala să fie considerată un fenomen amoral, antiuman şi antisocial, asemeni prostituţiei şi pseudoprincipialităţii, şi iată, în sfîrşit, mult aşteptata hotărîre : flecarii mai primejdioşi vor fi izolaţi, ceilalţi — concentraţi în locuri socialmente protejate. În primul rînd va creşte substanţial numărul cafenelelor. Despotismul şi pisălogeala în familie, pe culuare, la cursuri şi în şedinţe vor fi transferate, fireşte, în aceste originale lăcaşuri de defulare. În fie-

care din noi zace un căpcăun. Fiecare vrea să-şi îngenuncheze aproapele, să se facă ascultat şi să oprime. În cafenele — aceste circuri în miniatură — gladiatorii hulei se vor putea lupta în voie.

Nu demult, într-un vechi crematoriu a fost instalat un aşezămînt de reeducare prin muncă a huliganilor-flecari. Metodele punitiv-educative aplicate aici sînt, ce-i drept, neobişnuite, dar cît se poate de eficace. Lectorii-flecari ţin prelegeri unor săli pustii. În peretele din faţa catedrei e fixat un reflector special, ce reproduce cu mare intensitate acustică orice batere de apă în piuă. Fiecare cuvînt de prisos te străpunge la întoarcere ca un junghier, frazele găunoase te ciuruiesc ca nişte mitraliere fonetice.

În prima fază a tratamentului, pacienţii sînt aduşi în stare de şoc. Drept care începe să le fie teamă de propriile lor cuvinte, devin timizi şi se închid în sine, întocmai ca victimele lor de odinioară. Cei înzestraţi cu spirit sistematic, după ce-şi înfrîng primul acces de spaimă, încep să-şi restructureze sintagmele şi ideile, aducîndu-le într-o formă acceptabilă pentru umanitate şi se întorc la vechiul loc de muncă, iar ceilalţi se angajează în scris să înveţe o altă meserie, care nu afectează direct psihicul uman.

Pe acelaşi principiu se bazează şi tratamentul magnetofonic. O zi pe săptămînă, pacientul e obligat să poarte atîrnat de gîtlej un

microfon invizibil pentru semeni. În ziua următoare subiectul se prezintă la cabinet, unde un specialist parlarolog decupează din bandă fragmentele cele mai virulente, le montează într-o compoziţie hipnotică şi, zăvorînd pacientul într-o încăpere capitonată şi pustie, îl constrînge să-şi asculte propriile prăpăstii, pînă cînd acesta e năpădit de un insuportabil simţămînt de singurătate, sentimentul acela de înstrăinare, de care e cuprinsă orice victimă a flecarilor — la început repulsia, apoi singurătatea, apoi spaima că pe lume nu mai există oameni, că nu mai există nici un om, şi, în fine, deznădejdea. Acest autovaccin formează un reflex condiţionat: cînd convalescentul reapare în societate şi, în virtutea obişnuinţei, reîncepe să bată apa în piuă, la atingerea unui punct critic amuţeşte intempestiv. Amuţeşte şi iese din joc.

A bate apa în piuă... Apa. Dar ce înseamnă stihia apelor faţă de stihia vorbelor goale ?! Cîţi au murit din pricina revărsărilor de ape ne spune statistica. Dar cîţi oameni au dat ortul popii înecaţi de palavre ? Statistica tace înspăimîntată. În numele umanismului, al speciei lipsite de apărare, eliberaţi omul, apăraţi-vă prietenii, apăraţi-i pe toţi cei dragi de simţămîntul acela monstruos al singurătăţii care se naşte sub potopul palavrelor.

Flecarul benign e un nonsens.

Puhoaiele apelor şterg de pe faţa pămîntului păduri şi sate. În puhoaiele palavrelor piere ceva mai de preţ.

•

Astăzi umblu numai pe muchii. Muchia e linia după care se scindează un plan. Osînda scriitorului e să ia veşnic în piept muchia mesei de scris, despre care Marina Ţvetaeva spunea într-o invocaţie :

„Fie deci binecuvîntată
Cu fruntea şi genunchii încercată
Muchia ta, înaintînd mereu
Statornic fierestrău în pieptul meu."

Cînd mi se face lehamite de muchia mesei, găsesc alte muchii. Ies prin lucarnă pe acoperiş şi mă aşez pe creastă. Creasta sau coama e linia de scindare a acoperişului, intersecţia dintre versantul stîng şi cel drept. Cine merge pe creastă le vede pe amîndouă. Creasta e cărarea coşarilor şi artiştilor. Mă aşez pe creastă : un picior pe versantul stîng, celălalt — pe cel drept. Echilibristică ? Joc dublu ? Ei bine, nu. Studiez frontiera dintre două versante. Aici, pe creastă, îşi dau întîlnire iubirea şi ura celor două aripi ; linia asta leagă şi dezleagă. Vîntul din dreapta şi cel din stînga se ciocnesc aici răbufnind în vîrtej. Fumul sobelor din stînga şi fumul sobelor din dreapta se-ncaieră-n coşul ce străpunge creasta, ţîşnind apoi în fuioare spre cer. Dacă stai o bucată de timp urmărind ce se-ntîmplă şi-nveţi să circuli pe limita celor două planuri, bagi de seamă că linia asta nu-i chiar

atît de dreaptă pe cît pare : creasta are nodozităţile şi meandrele ei. Face şi compromisuri : prin ea un versant se contaminează de rugina celuilalt.

Şi mai interesant e să observi limita dintre două lichide. Iată-le cum vin în contact, reacţionînd instantaneu, ori difuzînd lent unul într-altul. Pot sta ceasuri întregi contemplînd întîlnirea dintre albastrul cernelii şi limpezimea apei. Le văd întrepătrunzîndu-se lasciv, unduind şi schiţînd forme bizare. Aici — albastrul omogen, dincolo — limpezimea monotonă ; nici o mişcare, nici un fior. Trăieşte doar limita. Limita e spaţiul grănicerilor şi artiştilor.

Urmăresc limitele. La vărsare, apele fluviului, brune, întîlnesc apele verzi ale mării, apele crude ale mării — apele proaspete — ale pămîntului.

Lingînd plaja, valul lasă în urmă o linie. E linia artistului, schimbătoare, nu se poate ghici dac-o să ajungă pînă la picioarele voastre. Sau : urmăreşti creasta valului : te apropii şi-apoi o rupi la fugă, de parcă i-ai fi plasat o bombă. De departe pare un joc de copii. Dar încercaţi să depăşiţi valul alergînd de-a lungul valului. Veţi vedea că e o artă.

Nu e greu să simţi mirosul mierii-n chiup, arta e să distingi limita acestei miresme-n grădină. Arta adulmecă porţile împărăţiei albinelor.

Arta nu trăieşte în vintrele focului : arătaţi-mi limita unde sfîrşeşte negura şi începe

revărsatul zorilor. De-a lungul ei joacă umbre şi reflexe de iad.

Arătaţi-mi hotarul unde sfîrşeşte un om şi începe altul. Contururile acestea din poză — hainele, pălăria, pantofii — sînt oare limite ? Se epuizează oare omul în vîrful degetelor lui ?

Arătaţi-mi hotarul invizibil pe care-l trec, presimţindu-se, bărbatul şi femeia. Nimeni n-a spus nimic, nimeni n-a auzit nimic, nimeni n-a atins pe nimeni nici măcar cu un deget, n-a adiat nici o mireasmă. Atunci cum au descoperit calea atingerii ?

Aţi fost vreodată grăniceri pe frontiere invizibile ?

Linia frontului, fluidul dintre doi oameni, undele unei miresme, osmoza lichidelor, disputele politice, încleştarea ideilor — de-a lungul acestor ţărmuri navighează arta. Şi pe orice întinderi, în singurătatea mării, a munţilor, în păduri şi în tundră — omul caută necontenit un hotar. Minunată e marea cu sincopele ei — spaţiul atîtor atingeri. Dauka cel Şui * e artist şi oamenii sînt fraţii lui — şui. Pe orice întinderi, în orice vid, omul caută hotarul. Îl caută pînă şi în belşug.

Limita exercită o ancestrală, atavică şi indestructibilă forţă de atracţie. Ea cheamă spre risc, spre femeie, spre flăcări, spre artă.

---

* Dauka cel Şui — eroul unui basm leton devenit clasic. Un băieţaş care porneşte singur, într-o barcă, să întîlnească orizontul şi soarele.

Nu conchideţi de aici că graniţa e direcţia marelui posibil ?

Părăsesc acoperişurile şi mă caţăr pe munţi. Simt atracţia crestelor. Zăbovind pe întîiul hotar m-am smuls de sub puterea lui şi acum mă ispiteşte următorul. Sui, pieptiş. Sub fiecare creastă simt că, dincolo, cineva urcă în întîmpinarea mea. Pe fiecare creastă legăm ortăcie şi el mă întîmpină mereu. Nu e om, e o presimţire.

Sui tot mai sus şi cu cît omul pare — în vale — mai mic, cu atît simt cît poate fi de mare. Fiecare creastă mă primeşte cu această senzaţie şi mă părăseşte cu această senzaţie, care mă aşteaptă iarăşi în pisc.

La început mă temeam să nu se adeverească prezicerea : „Din an în an tot mai adîncă-ţi va fi singurătatea..." Dar nu eram singur. Ostenit, vedeam cum celălalt ajunsese la ţintă şi mă aştepta împrospătîndu-şi fruntea. Singurătatea nu sporea. Iar apoi, în faţa ultimei creste, mi-a spus :

— Ce putem face noi, pot şi ceilalţi. Putem de-acum coborî.

Am revenit din munţi bogat în prieteni ; şi mi se pare că dacă n-aş fi suit, dac-aş fi fost robul cercului, aş fi mult mai sărac.

De o vreme mă fascinează înghiţitorii de săbii. Coastele lor sînt gardate de cîte o sabie. Şi un vis de fachir mă încearcă : să mă văd străbătînd doar tăişuri de săbii, muchiile cele mai tăioase. Numai că asta cere antrenament, concentrare. Vara, îmi plăcea să umblu desculţ peste conuri de brad. Iarna pre-

săram conurile pe un preş în colţul odăii şi, cînd nu-mi aflam somnul, dansam peste ele. De ziua femeii dăruiesc doar flacoane de parfum poliedrice. Laptele-l cumpăr doar în pachete prismatice. Refuz să recit versuri de la tribune ovale, dar, cînd nimeresc una unghiulară, îi sînt recunoscător pentru fiecare muchie. Aş mai vrea să vorbesc despre masa de scris, dar poeta a spus totul :

„Fie deci binecuvîntată
Cu fruntea şi genunchii încercată
Muchia ta, înaintînd mereu
Statornic fierestrău în pieptul meu“.

Paturile au, în zilele noastre, spătare joase. Mă culc, sprijinindu-mi ceafa de muchia spătarului. Şi visele mi-s tăioase ca ghilotina.

Ador înghiţitorii de săbii.

•

Gata, linişteşte-te. Ţi-am luat bilet, aşa că eşti în dreptul tău. Nu te mai foi, n-o să te alunge nimeni, fii pe pace.

Da, doamnă, locul e ocupat. Dînsul e sufletul meu : i-am luat bilet, aşa că sîntem în regulă. E drept, pare un palton, dar e sufletul meu. Înăuntru ? Înăuntru mai am unul. Tot al meu, fireşte. Am două suflete. Exact cum dumneata ai o cantitate dublă de trup. Corpul dumitale m-a concediat nu o dată, ocupînd

două locuri, aşa că fii bună şi lasă-mi sufletul în pace.

Da, dumneata răzbaţi cu corpul. Ţi-l cunosc foarte bine din troleibuze şi de la cozile magazinelor. Ştiu ce poţi în lupta corp la corp.

Sufletul meu bolea astă-vară, avea nevoie de puţin soare sudic şi de o mare caldă, bietul meu suflet. Dar în Crimeea te-ai dus dumneata, trupul dumitale a uzurpat locul sufletului meu, pentru că alt trup îl chema acolo, la Marea Neagră, în paradisul tuturor trupurilor. Eu şi sufletul meu am rămas de izbelişte, am primit bilet abia iarna, cînd vara trecuse. Or, pentru sufletul meu vara era absolut necesară. Nu de dorit, necesară.

Uşurel, uşurel. Nu-ţi fie teamă, ai tot dreptul să stai aici. Doamna şi-a uitat decenţa la garderobă şi ne crede slabi de înger. Trupul e întotdeauna neruşinat. Numai trupul balerinelor şi gimnastelor nu e trup, ci o formă a sufletului. Fii fără grijă, las' pe mine. Bine, bine, recunosc. În chestia cu Crimeea am fost cam meschin.

Numai că, doamnă, dacă-ţi aduci aminte, m-ai mătrăşit şi din poza aceea, ca să te fofilezi dumneata. Eu am rămas dincolo de ramă. Aveai pe cineva la direcţia ramelor. Cunoştinţele dumitale adoră ramele. Dacă le-ar merge, ar înrăma şi viaţa, îndeobşte. Dar le plac mai cu seamă trupurile înrămate. Care pot fi ciupite şi pipăite în voie. Fapt e că eu am rămas dincolo de ramă.

Dumneavoastră sînteți plasatoarea ? Da, poftiți. Vă rog să vă convingeți că numărul de pe bilet corespunde cu cel al fotoliului. Locul e ocupat, aici stă sufletul meu. Vedeți dumneavoastră, artiștii și scriitorii primesc spațiu locativ suplimentar. Ce credeți, pentru trup, sau pentru suflet ? Spuneți-i, vă rog, acestei cucoane să-mi lase sufletul în pace, altfel o să-i scoată sufletul.

Pot, firește, să-l chem înapoi, înăuntru. Foarte comozi tipii ăștia care-și țin sufletul zăvorît înăuntru. Au acolo grădinița lor, revoluția, biblia și spînzurătoarea lor. La mine toate astea stau acum slobode, alături. Ce vedeți e numai în aparență un palton. De fapt e grădinița, revoluția, biblia și spînzurătoarea mea. Adică de ce, dăinuind în afara mea, sufletul meu n-ar putea arăta ca un palton ? Desprins de trup, sufletul lui Iisus Hristos lua forma unui nimb, Maiakovski purta, atîrnat de gîtlej, un castravete verde și, cînd își descătușa sufletul din trup, îl trăgea după sine sub forma unui nor în pantaloni. Atunci de ce sufletul meu nu s-ar putea arăta în chip de palton, stînd lîngă mine la teatru, la cinema sau în prezidiu ?

Apropo, doamnă, dumneata mi-ai făcut vînt și de la tribună. Tocmai vorbeam, cînd te-ai năpustit spre estradă fără jenă, de parcă ar fi fost pustie. Erai foarte trupeșă, vorbeai numai despre producția de trupuri, despre perspectivele trupului, respirai atît de corporal, încît mi-ai tăiat respirația. De atunci tribuna aceea îmi pare un butoi cu scrumbii, un coș cu castraveți ori o putină cu varză. Da, doamnă, ai castravețit și-ai vărzuit tribuna. Acum trebuie s-o iau de la capăt, însuflețind butoaiele cu scrumbii și putinile cu varză.

De-acum înainte am să ocup pretutindeni două locuri. Unul — eu, altul — paltonul, sufletul meu secund.

Nu te mai foi, astîmpără-te. Aici e locul tău de drept. Doamna nu înțelege.

•

Învăț arta de a trăi în pace cu toți. Vlăjganii vecinului mi-au cotonogit băiatul, dar nu vreau zîzanie, mi-am pedepsit odrasla, povățuind-o să nu caute gîlceavă. Găina a fost întîi, nici vorbă, și găinile sînt fericite că le prețuiesc. Dar și oul a fost întîi, ce-i al lui i-al lui, și oul mă ține la mare cinste. Fermecător tablou ! Admirabil ! Dar, pe de altă parte, trebuie să admit că aveți dreptate : e ceva putred. Fiți pe pace, vă voi da dreptate. Mă veți convinge, fiți pe pace.

Pe de o parte, pe de altă parte, așa și pe dincolo. Încercați pe de o parte și încercați pe de altă parte. Reprimați-vă indignarea cînd cereți în magazin „Balsam de Riga“ și vi se spune răspicat : „N-avem“. Se poate procura... pe de altă parte. Dați dreptate și celeilalte părți. Toată lumea are dreptate. Din ce parte e moneda monedă ? Din partea cu capul ori din partea cu pajura ?

Admiteţi că soarele e deopotrivă de frumos cînd răsare şi cînd apune. Admiteţi că, în punctul în care se află acum, pentru unii răsare, pentru alţii apune. Pe de o parte, pe de altă parte. Veioza de pe birou are dreptate şi umbra din colţ are dreptate. Au dreptate cei cărora le miroase şi cei cărora le duhneşte. Pentru unii usturoiul duhneşte, pentru alţii miroase. Algele duhnesc pentru unii şi miros pentru alţii. La fel caii, la fel brînza, la fel colonia. Pe de o parte, pe de altă parte. Înfiorător de multe adevăruri. Să-ţi iei cîmpii, dacă nu-l ai pe al tău.

•

O, cînd oamenii sînt flămînzi, îşi arată viscerele. Îşi etalează, respingătoare, abdomenele. Doamne, cu ce încrîncenare haină răcnesc la copii, la oricine le iese în cale şi cît de neînduplecaţi sînt cînd îi sfîşie foamea ! Nu tulburaţi un conţopist care se grăbeşte la masă. O să-şi trîntească abdomenul pe birou, lîngă mapă, urlînd : „Nu vezi ? Ce dracu ! ?"

Nu cutezaţi să vă abordaţi soţul, nu aşteptaţi nici un cuvînt bun de la el, dacă a întîrziat la masă. Nu vă apropiaţi. Azvîrliţi-i de departe cuţitul şi furculiţa, şi lingura, şi şerveţelul, şi farfuriile : va înfuleca totul. Cîtă vreme nu-şi stîmpără foamea, cîntaţi marele imn al secreţiei ! Abia apoi va începe să zîmbească, redevenind om ca toţi oamenii.

Nu vă pierdeţi cu firea la coadă. La coadă oamenii îşi pierd controlul. Dacă li se permite, pipăie cu o rapacitate atît de animalică şi de hidoasă primele pătlăgele, castraveţii, carnea de pe tejghele ! Doamne, ce poate deveni omul, cînd în coş au mai rămas doar cinci kilograme de banane ! Nu mai există filozoful, nu mai există procurorul, nu mai există poetul. Zece burţi încep să se agite, zece burţi încep să gîndească, să pizmuiască, să urască. Nu îngăduiţi stomacului să gîndească ! Repetaţi-vă de o mie de ori pe zi că asta nu-i treaba lui. Nu slăbiţi frîul, pentru că gîndurile lui pot ajunge departe, foarte departe, îndărăt în peşteri.

Stomacul ştie că el a fost cel dintîi filozof. Ulterior au încercat să-l uzurpe Raţiunea şi Inima. Dar stomacul reapare în lume sub un nou stindard şi o oaste nouă proclamă un crez nou.

Fii cu mine, Mintea mea limpede, nu mă părăsi, Inima mea bună, astăzi trebuie să stau iarăşi la coadă.

•

Genial este şoimul planînd în văzduh cu aripi neclintite.

Genial e artistul, insuflîndu-ţi credinţa că puterile omeneşti n-au hotar. Cîntă Ghiaurov. Zboară Zeifert. Zboară o patinatoare. Răsuflarea mulţimii, tăiată. Punct. Ovaţii. Bis. Şi ea zboară din nou. Tot atît de uşor, de uşoară.

Răsuflarea mulţimii, murind. Şi ovaţii. Şi — bis! Şi ea zboară din nou, iarăşi nemărginită. Neputinţa e neputincioasă în faţă-i, nu-i piatră în stare să-i curme voluta. Aidoma — truda poetului: să nu-i ştie nimeni hotarul puterii. Să cred că e atotputernic şi, deci, că sînt atotputernic. Să nu ştiu ce-ndură balerina pe scenă şi mama cu zece copii şi cel care, jucîndu-se parcă, ridică enormele haltere.

E trist de aceea cînd halterofilul cedează, înfrînt. Şi cînd patinatoarea, crispată de spaimă, abia izbuteşte să-nşele căderea, ori cade şi astfel dezvăluie hotarul putinţelor omului. O mamă ţipînd la copii dezvăluie hotarul puterilor mamei. Îmi spun: iată punctul. Şi astfel se neagă. Şi astfel mă neagă.

Nu ştim ce-ndură şoimul planînd în văzduh cu aripi neclintite. El nu ne arată ce-ndură. Şi nici nu se cade să ştim ce îndură. Nu ne arăta, o, mierlă, supliciile diafragmei tale!

•

Îmi simt aievea graniţele. Parcă m-aş înfăşura pe un scul. Îmi simt lanţul ca vita. Cu cît alerg mai bezmetic în jurul ţăruşului, cu atît mai scurt se face lanţul. Vreau să umblu, să pasc, să-mi aleg păşunea şi lanţul nu mă lasă. Ţăruşul exclude opţiunea. Crănţăi în cercul meu totul, pînă la rădăcină, dar nici un pas mai departe. Nici măcar nu ştiu ce-o fi dincolo. Sînt de rîsul lumii, ce mai. Iese cîrtiţa din vizuină şi-mi zice: „Grozavă pajişte, ai? Mai cu seamă postata aceea dinspre pădure." Ce să-i răspund? De mărturisit că-mi cunosc păşunea numai pe lungimea lanţului, mi-e ruşine. Aşa că dau şi eu din cap. N-are decît să priceapă ce-o vrea.

Dar uneori, pe neaşteptate, mi se arată scînteind, depărtările. Pentru o clipă, ca un fulger. Dar atunci pătrund în ou fără efracţie. Pătrund în seifuri fără să le sparg. Lumea se face subţire şi elastică. Nu mai departe ca ieri mîna nu-mi ajungea la mărul acela, astăzi ar fi o jucărie s-o reped pînă acolo. La mărul din vîrf ieri nici n-aş fi putut visa, astăzi îmi simt mîna mlădie şi atotstăpînitoare.

Dar după întîiul moment de euforie mă cuprinde spaima că o să se subţieze prea mult şi-o să se frîngă, aşa că îi retez elanul. (De unde spaima asta de-a fi subţire şi cu bătaie lungă?) Numai subţire fiind poţi înfrînge depărtarea. Şi iarăşi îmi las mîna să se subţieze pînă la limita alungirii: în vîrful pomului aşteaptă mărul. Şi ea se face tot mai subţire, mereu mai subţire, curînd va începe să plutească asemeni păienjenişurilor în dimineţile de toamnă. Deodată, un glas rupe tăcerea:

— Asta nu-i mînă cum nu sînt eu arhanghel. Ce, aşa arată o mînă? Pe cine aţi mai văzut voi întinzînd o asemenea mînă după mere? Mîna asta nu există. Pur şi simplu n-are voie să existe.

Dar eu ştiu că mîna poate fi atît de subţire — aproape invizibilă, aproape insesiza-

5 — Epifanii — c. 1/1123

bilă, abia ghicită. Ştiu şi puţin îmi pasă ce cred alţii, o întind spre mărul acela, încă o clipă, încă un milimetru, dar, — vai ! — simt că mai mult nu se poate subţia. E limita. Sfîşietor simţămînt. Nu, n-o pot întinde mai mult fără să se frîngă. Mărul dăinuie în vîrf.

Aşijderea — văzul. Aşijderea — mirosul.

Nările mele sînt o vioară. O, cum mai cînta în noaptea aceea biciuită de furtună, cînd înflorea jasminul ! Simt mireasma asta aidoma unui cîntec din noaptea de sînziene — e mireasma frunzelor veştede de mesteacăn.

O, ce melodii cîntă nările mele ! Bunăoară, acest cunoscut potpuriu din mărar, cartofi şi bălegar. Dinspre mare adie a smoală şi scrumbii, a cizme de cauciuc. Cîntecele de nuntă miros a mirt. Dinspre potecile cimitirului răzbate cîntul răşinii. Miresmele se fac treptat tot mai subţiri. Toporul miroase a brad, dar parcă mai are ceva pe conştiinţă. Cînd te-ai învrednicit, secure, să-ţi împovărezi sufletul cu o viaţă de măr ?

Mireasma picăturilor de ploaie... (Copiii nu ştiu reţine mierea pe coltucul de pîine şi ea se prelinge în picuri stelari...

Nu, nu ni s-a acrit de vişine. Încă nici n-ai deschis gura şi — iată — ţi-am zdrobit vişina sîngerîndă de buză...

Odată i-am zvîrlit unuia — nu-mi pare rău nici astăzi — halba de bere drept în obraz...

Doi prieteni aveau un prieten, căruia îi curgea adesea sînge din nas. E boala aceea înfricoşătoare, care s-a arătat lumii după Nagasaki. Îl podidea sîngele pe nas...)

Evaporîndu-se, toate astea alcătuiesc mireasma picăturilor de ploaie. Cînd plouă, nările mele cîntă nocturne, polci şi vechi melodii de pe Rin.

Miresmele sublimează în sunete şi sunetele în miresme. Noaptea gîtlejele leilor cîntă.

— Nu se poate ! Cu neputinţă ! Anormal ! Imaginaţie maladivă !

— Cu neputinţă ? Ei bine, n-aveţi decît să verificaţi : dezbrăcaţi-vă şi ieşiţi goi în ploaie. Nu miros oare picăturile şi băltoacele ca o familie, ori ca un popor, ori ca viaţa ?

Mînătarca nu miroase a bariton ? Ce alt mai sublim vreţi decît buretele iute şi ce sopran mai încîntător decît pufaiul ? Nu dansează roşioara ca o balerină ?

Lătratul îndepărtat al cîinilor în noapte evocă lalelele.

Sunetele sînt la fel de tăcute ca paşii furnicilor în codru. Miresmele sînt subţiri ca miceliul ciupercilor. Simţeam de-acum unde va răzbate ciuperca de sub plapuma muşchiului. Auzeam de-acum rîsul furnicilor dincolo de rîu. Aproape că atingeam vîrful celest al brazilor. Dar la jumătatea drumului m-a cuprins spaima : dacă e anormal ? Şi m-am reîntors în lumea celor şapte culori. Do-re-mi-fa-sol-la-si-do, Do-si-la-sol-fa-mi-re-do. Do-re-mi-fa... Năucitoare monotonie.

•

Sticluţe, borcane, cutii de conserve şi afişiere — asta sîntem. Am fost, sîntem şi vom fi etichetaţi întru perpetuarea tradiţiei. Căci eticheta e semnul distinctiv al umanităţii: palton de gabardină — eşti de-al nostru; tatuaje pe braţe şi pe piept — eşti de-al nostru; chitară şi chică lăţoasă — eşti de-al nostru. Gentlemen, fraier, snob şi cetăţean. Pe unii îi legitimează ţoalele de import, ochelarii de soare reverberînd ultimul răcnet al modei planetare, pălăriile, scurtele şi bretelele ori căciulile de blană inaccesibile muritorilor de rînd.

Numai că vine vremea cînd năpîrleşti vrînd-nevrînd de toate astea şi rămîi curat ca în ziua dintîi.

M-am zbuciumat îndelung. Mă blagosloviserăţi cu o etichetă şi o acceptasem. Am răbdat tenace, am stat ani de zile la aceeaşi masă cu voi, necutezînd să mă clintesc de pe scaun. Mi-era teamă să nu se scandalizeze cineva pentru că nodul de la cravată mi-e legat anapoda. Mi-era teamă să nu-mi ricoşeze cotul în salata domniilor-voastre.

Mă întrebam cu groază dacă toţi nasturii mi-s încheiaţi cum scrie la carte (azi port o tiflă la butonieră!).

Tîrşîie-ţi, băieţaş, piciorul stîng în spate şi înclină-te frumos; cînd inviţi o fată la dans, nu traversa toată sala; sărută mîna cucoanelor; fumează pipă, ca Ehrenburg; nu întrerupe vorbitorul şi ascultă respectuos. Am ascultat. Scrîşnind din dinţi. Şapte sudori mă treceau ascultîndu-vă. Mă temeam să ţîşnesc în picioare şi să ies trîntind uşa. Mă temeam să-ţi ard una peste umăr de să-ţi zboare mîneca. (Vorbele tale au un iz străin, bătrîne, nu cumva le-ai şterpelit?) Mă temeam că o să-ncep să mă zvîrcolesc în mijlocul sălii, ca într-o criză de epilepsie, că o să mă răpună convulsiile disperării ascultîndu-te. Mi-era teamă să-ţi spun că trompeta ţi-i doldora de chiseliţă. Cum nu bagi de seamă cînd îţi rîgîi marşul?

O viaţă întreagă mi-a fost teamă. Ei bine, ia mai duceţi-vă dracului!

Ce sticlă frumoasă şi strălucitoare eram! Dar m-aţi căptuşit cu etichete şi nu mai pot reflecta soarele.

Încetul cu încetul îmi răzuiesc etichetele. E drept, încă le mai simt cleiul pe piele, dar curînd voi fi liber.

Buricul meu! Asta e buricul meu, de ce să mi se lipească etichete pe buric?

Copilul se naşte gol. Apoi îi trîntesc în cap o scufiţă: albastră — băieţaşului, roză — fetiţei. Deşi se vede oricum că băiatul are ce trebuie să aibă băiatul, iar fata — ce se cade să aibă fata.

Urmează celelalte etichete.

Pe cei mai slabi de înger etichetele îi ucid. Îmi aduc foarte bine aminte: eram la un pom de iarnă. Cucoanele au îmbrăcat un puşti din cap pînă-n picioare în staniol, prefăcîndu-l în înger. Respirăm cu întreaga suprafaţă a cor-

pului. Staniolul îi răpise țîncului tot aerul. Se topea văzînd cu ochii și nimeni nu știa ce are. Cînd s-a sufocat de-a binelea, a apărut și medicul, declarînd că prea îl zidiseră în staniolul acela. Dar îngerașul crăpase.

Sticluțe, borcane, cutii de conserve și afișiere — asta sîntem. Sîntem și vom fi mînjiți cu clei. Tradiție ? Necesitate ? Eu prefer altă necesitate dialectică : răzuirea.

•

Nimeni nu se ceartă cu sine însuși. Toți se ceartă cu alții. Rîul poartă gîlceavă cu malurile și pietrele. Șoimul cu vîntul. O limbă cu altă limbă. Ochi pentru ochi și dinte pentru dinte. Dar nu există dinte sieși potrivnic și nici ochi sieși potrivnic.

De unde să știe cel ce nu se ceartă cu sine cum să se certe cu alții ?

Nu se ceartă. Roade. Nu știe să se certe. Roade. Apa rîului roade malurile, cariul — lemnul mesei, colții cîinelui se înfig în ciolan, ai omului — în om. Marea oaste a rozătoarelor care nu se ceartă cu sine.

O, știu, rîul nu se poate certa cu sine la praguri, altfel nu le-ar putea învinge. Nici un dinte care înfruntă alt dinte, pentru că ar pierde lupta. Un ochi decis să dezlănțuie incendiul nu poate sta în cumpănă, altfel și-ar pierde puterea de focalizare.

Dar — înainte ? ! Dar — după ? !

Căci sînt bulboane cuminți înaintea pragurilor : oare cercurile acelea nu-s gîndurile apei ? Nu se sfădesc între ei ochii tăi înainte de-a-nfrînge o altă privire ?

Ești un netot atunci. Și victoria ta e victoria prostului.

Cînd apele nu fac vîrtejuri și undele-s călduțe, cînd berea-i răsuflată și oamenii nu se ceartă cu ei înșiși, în lume taie și spînzură proștii. Cei ce nu cunosc îndoiala. Fără să stea la îndoială.

•

Plecăm la 11.48. Fără întoarcere. Coclaurii ăștia m-au jefuit. M-au jecmănit de + un an. Și, metodic, picătură cu picătură și clipă după clipă, m-au spoliat de voință. E un meleag piază-rea. Aici toți nu fac altceva decît să participe. Toți sînt osîndiți să participe. „Un singur lucru îți cerem — să participi“, mi s-a spus. Și am participat. Am participat și m-am încadrat în, am contribuit la. După ce am luat parte și mi-am adus aportul, într-o bună zi, participînd din nou, mi s-a părut că răsparticipasem. Că mă împărțisem. Ceva se despărțise de mine, ceva esențial, se despărțise, se subîmpărțise și se răsîmpărțise.

Am cerut atunci să-mi fiu restituit pe părți. „Am participat, spuneam. Pe undeva pe aici trebuie să fie o parte din mine.“ Dar nimeni nu m-a putut lămuri unde mi-e partea. Nimeni nu știa unde îi e partea. Toate părțile se ră-

tăciseră, se destrămaseră, se răzleţiseră. Diviziunea se consumase, dar nu răsărea nici o altă amibă, nici un alt om, nici o altă iubire. Şi mi-am dat seama că nu mai aveam dreptul să particip.

Că nu trebuie să mă integrez, ci să fiu integru.

Şi ca să fiu integru trebuie să mă culeg. Şi să mă reculeg. Abia apoi să mă angajez, să mă angrenez şi să mă antrenez. Să mă încadrez şi să mă înrolez.

Numai că ăsta-i un oraş piază-rea. Îţi cere numai să te dizolvi, să te diseci, să te divizi. Să te difuzezi, să te dispersezi, să te diluezi, să te diseminezi.

Plecăm la 11:48. Poate găsim un oraş cu pretenţii mai mari.

•

Îndărătnică, mă ocoleşte furtuna. Liniştea — măduvă putredă-n ramul de salcie. Furtuna — aidoma sevei ce suie-n tulpinile arborilor, găoace viaţa din ou ocrotind.

N-am puteri să răzbat dinăuntru-n afară. Din afară-năuntru răzbateţi !

Pustiu sînt asemeni plămînilor pruncului înainte de-ntîia suflare. (O, ţipă în mine, văzduh, şi învie-mă !)

Pustiu sînt asemeni mormîntului înainte de îngropăciune. (Fie-ţi milă, ţărînă, şi umple-mă !) Un bulgăr de lut sînt sub ceruri. (Striveşte-mă, trăsnet !)

Furtuna mă uită. De urît moare liniştea, asemenea pensionarilor. Bolnavul aşteaptă, zbătîndu-se, moartea nesomnului.

Beduini mor de sete-n deşert. Dinspre crîngul cel alb de mesteceni — un ţipăt de pasăre, alb.

Zac uitat de furtună.

Ferestrele, uşile-s vraişte, dar nici un curent nu se iscă. Smulg acoperişul şi ca pe-un hulub îmi slobod spre tării implorarea. De eşti şoim, prinde-o-n gheare !

Şi ca pe un şoim îmi slobod în văzduh implorarea. De eşti fulger, aprinde-o !

O, tu, sclav al vinului ! Cînd în cupă nu afli un picur, şi-ţi arde gîtlejul, şi mîinile-ţi tremură, ce faci ?

Şi tu, fată dulce, cînd, lungită în iarbă, aştepţi mana ploii şi trăsnetul, dar furtuna-i haină şi te ocoleşte, tu ce faci ?

Braţele incendiază-mi, furtună ! O, fă-le făcliile tale ! Aprinde-le să te adeverească arzînd !

Doar tăcerea...

Ca un glob de jăratic al culmilor rostogoleşte-te, luna stingînd, norii înghesuie-i în trecătoare şi striveşte-le fără cruţare gîtlejul !

Tăcere.

O, trăsnet, slăvite şi atotputernice, eu, un pumn de ţărînă, te rog dă-mi un semn că uscatele-mi braţe primi-vor din focul tău flacără !

Doar tăcerea, tăcerea, tăcerea...

O piatră se rostogoleşte din pisc la picioarele mele : „Azi nu !"

Oare a cîta oară mă uită furtuna ?

•

Bucuria intuiţiei. Bucuria de verde. Bucuria de a-ţi lăsa palma pe creştetul unui copil.

Lebedele zboară în tandem. Cucul cîntă de unul singur. O boare se insinuează pe drum, se încolăceşte-n vîrtej şi învolbură colbul. Între brazi lună plină, în fereşti lună plină, lună plină în inimă.

„Sînt departe", îmi spun. „Munţii-s mult prea departe, n-am cum să răzbat pîn-la munţi."

Măicuţa mea albă, copilăria mea albă, iată, înfloresc salcîmii albi, omătul adoarme pe crengi, fără seamăn de alb : o, viaţa mea albă, oare nu din pricina ta mi-s pletele albe ?

Un puşti pe al treilea scaun în crîşmă. Tată şi mama beau vin. Puştiul aţipeşte, alunecă de pe scaun şi plînge.

Dacă există bucuria intuiţiei, trebuie să existe şi drama intuiţiei.

Mi-e cu neputinţă să spun *da*, mi-e cu neputinţă să afirm. Intuiesc în mărul paradisului viermele. Un anticuvinţel îmi rînjeşte dintre mii de vocabule aprobatoare. Drama intuiţiei mele rezidă în faptul că-l văd. El ştie că-l văd şi-mi face cu ochiul : „Nu mă vinde".

Spectrul nenorocului îţi luceşte-n priviri, dar tu rîzi, eşti fericit, nu ştii încă nimic. Aş vrea să-ţi spun, dar cum să-ţi spun fără să pricinuiesc durere ?

Mici murdării străvăd în marea sărbătoare. Aş vrea să vă spun, dar nu vreau să stric balul. Anticuvinţelul îmi face cu ochiul : „Nu mă vinde".

Şi nu-l vînd. (De fapt, ar trebui să-l dau în vileag, pentru că e o canalie, îşi cinsteşte monumentele, dar nu-şi cinsteşte eroii). Nu-l dau de gol şi astfel devin complice. Drama intuiţiei mele e că-l văd, dar de dragul unei armonii precare închid ochii.

Individul îi va ucide zîmbetul. Intuiesc asta în marşul nupţial. De ce m-aţi chemat la nuntă ? De ce trebuie să aflu, dacă nu vă pot spune ?

Din pricina pipernicitului *nu*, marele *Da*, e cariat pînă-n măduvă.

Văd asta, aici e drama intuiţiei mele. Trei barabule stricate vor infesta toţi cartofii din beci. Vina de a-i vedea nu mă mai părăseşte.

Îi văd şi bucuria mea moare. Nu pot nici evada. Bucuria intuiţiei vrea să mă fure, dar voi nu-mi daţi drumul. Şi iarăşi cad de pe calea albastră a păsărilor lîngă cuşca buldogului şi-mi petrec lanţul pe după grumaz : păzeşte casa, păzeşte-ţi stăpînii.

•

E chiar atît de bizar ? Florile, vinul şi trupul cel cald omenesc ne sînt dăruite. Dăruit ne e focul, dăruit ne e tot ce dăruie căldură. Stam la poarta casei tale. Îţi adusesem

în dar un bulgăre de nea. E chiar atît de bizar ?

Prima zăpadă căzuse undeva lîngă Cesis, iar tu locuieşti la Auce. Cînd l-am desprins din preajma trambulinei aceleia din Ciruliş, palmele mele erau calde şi, ca să nu se topească, l-am ţinut uşor, cu vîrfurile degetelor. Aveam să izbutesc oare să ţi-l aduc, străbătînd toată Letonia ? Peste pîrîul Amata şi peste Karli am ieşit în şoseaua Pskovului. La început bulgărele se topea vertiginos, dar apoi picurii au prins a cădea tot mai rar, pe măsură ce căldura mi se retrăgea din artere. Poate izbutesc, mi-am zis bucuros. Ar fi grozav. E drept, îl mai ascundeam şi în sîn, dar numai cît să-mi aprind ţigara, apoi îl treceam din nou în palmă. Dacă n-am îngheţat ? Dimpotrivă, mi se părea că nu există pe lume ceva mai cald decît bulgărele acela de omăt pe care un om îl ducea altuia.

Cîtă căldură trăia în brăţara, în vaza, în trandafirul pe care le-ai primit în dar ? Cîtă căldură poţi transmite unei cărţi, unei sticle de vin ori unei cutii cu bomboane între strada Engels şi strada Kirov ? Ştiam că nici unul din darurile primite de tine nu încorporase atîta căldură şi gîndul acesta mă făcea tînăr şi puternic, aşa că n-am îngheţat. Eram un scoruş cu seva tresăltînd aidoma vinului tînăr. Căldura mea trecea în bulgărele alb de zăpadă. Pînă la podul de peste Lorupe îţi dăruisem braţele pînă la cot. Cînd am ajuns la Riga, ţi le dăruisem în întregime.

Şoferi întîlniţi întîmplător mă invitau în maşină. Scena era, pesemne, nespus de ridicolă : sub fulgii mărunţi şi deşi — un tip cu un bulgăre de nea în palme. Am schimbat cîteva automobile, pentru că bulgărele începea numaidecît să picure.

— Da' mai aruncă-l naibii, spunea şoferul. Ori eşti într-o ureche ?

M-am lăsat păgubaş. Mai ştii, mă gîndeam, poate ajung şi pe la miliţie. Aproape de Auce m-a cuprins un fel de slăbiciune. Cum tocmai trecea un lăptar, l-am rugat să-mi facă loc lîngă el, pe capra căruţei. Mîinile începuseră să-mi degere. Bidoanele zdrăngăneau. Era un sunet înstrăinat, straniu.

Şi acum, ori de cîte ori dîrdîi de frig, îmi răsună în urechi zdrăngănitul bidoanelor acelora.

Acolo, pe capră, m-am gîndit că poate şi Veidenbaums îngheţase tot aşa, purtîndu-şi de-a lungul întregului său drum poezia, care e tot un fel de bulgăre de nea, şi care i-a furat toată căldura, pînă la ultima picătură.

— Ce zici, moşule, Veidenbaums o fi murit cu un bulgăre de zăpadă în palme ?

— Nu face pe paiaţa. Aruncă mai bine bulgărele ăla, că te paşte reumatismul. Căruţa se hurduca pe pietrele pavajului.

Cuvintele acelea înteţiseră frigul.

Şi tu nu mi-ai ieşit în întîmpinare. Poarta era închisă şi vecinii mi-au spus că nu eşti acasă.

— Nu-i nimic, am răspuns, o s-o aştept.

— Nu se întoarce prea curînd, adăugau vecinii, poftindu-mă înăuntru, să mă încălzesc. E plecată la Cesis.

— Nu-i nimic, spuneam, am s-o aştept.

I-am refuzat, pentru că bulgărele începuse iarăşi să se topească ; mîinile îmi deveniseră fierbinţi, poate din pricina emoţiei.

Am intrat în pădure, m-am aşezat pe o buturugă la marginea drumului pe care trebuia să te întorci şi-am început să aştept. Zăpada se topea încet, ireversibil.

Deodată ai apărut.

— Ce zăpadă la Cesis, doamne, lumea e un munte de zăpadă. M-am tăvălit prin nea ca un căţel, mi-ai spus, luîndu-mi din palme fărîma aceea de gheaţă şi azvîrlind-o. Ce mîini reci ai !...

— E drept, au cam îngheţat, am răspuns. Ce era să zic ? Acolo, lîngă buturugă, unde bulgărele meu se topise, picurînd pe muşchi, a răsărit un brăduţ. Mic, zbîrlit şi plin de chiciură.

Chiciura nu se topeşte nici vara.

Brăduţul s-a făcut mare, dar chiciura nu-l părăseşte.

•

Profesoara de desen se chinuie să-i înveţe pe copii cum se zugrăveşte depărtarea. De ce-o fi fiind perspectiva atît de nesupusă ?

Blestem ! Unde naiba se tot fofilează ? Perspectiva ! Liniile drumului se întretaie din nou înainte-mi, uitînd să se piardă în infinit. Pereţii coridorului se încleştează brusc şi iată-te dînd buzna în vîrful unghiului.

Contemplu vietăţile apei. Un peştişor argintiu lunecă de-a lungul năvodului. Se arcuieşte sprinten, închipuind un slalom printre ochiurile mrejei : înainte, îndărăt şi iar înainte, şi iar îndărăt, într-un joc senin şi orbitor, şi mreaja se pierde pentru el în infinit.

Un peşte mare bîjbîie de-a lungul năvodului. Îşi repede capul în ochiurile acelea prea mici ca să poată trece prin ele, se retrage şi-şi continuă periplul de-a lungul năvodului. Mreaja se pierde pentru el în infinit.

De încerc eu să mă strecor, mă împotmolesc cu branhiile-n plasă, mă zbat disperat, încîlcind împletitura, şi infinitul piere pentru mine.

O, făgăduiţi-mi ceva ! Făgăduiţi-mi, făgăduiţi-mi ceva, orice, promisiunea e tot o perspectivă, cînd nu există, ori încă nu există, alta. Oamenii se duc la biserică numai pentru că acolo li se făgăduieşte viaţă — pentru vecii vecilor.

„Făgăduieşte-mi c-ai să-mi fii credincioasă — veşnic, întotdeauna, toată viaţa !“

„Făgăduieşte-mi dragoste veşnică“, pretind îndrăgostiţii. Zi de zi pretind asta : făgăduieşte-mi depărtările ! Făgăduieşte-mă pe mine mie în depărtările acelea, pe mine şi pe tine, pe noi amîndoi în zările acelea, alături, în vecii vecilor.

Şi chiar atunci cînd nimeni nu ne făgăduieşte nimic, azvîrlim spre orizont trei colaci de salvare, ultima rezervă :

DAR DACĂ ?...

CINE ŞTIE ?...

POATE...

Punctele de suspensie ale nădejdii... Şi ele sînt o perspectivă. Dar iluzorie.

•

Astăzi i-am smuls colierul ! I l-am smuls şi mărgelele s-au risipit în iarbă. Am ajuns la capătul răbdării văzînd cu cîtă grijă le-nconjoară şi cum, totuşi, în fiecare zi cineva îi şterpeleşte cîte un mărgăritar. Ea se face că nu bagă de seamă, un singur lucru pare a o interesa : şnurul. Nu mai pot s-o văd gătindu-se iarăşi şi iarăşi, de parcă nimic nu s-ar fi întîmplat, cu şiragul acela care se face mereu mai scurt. Poate într-adevăr nu-şi dă seama că mărgelele se împuţinează.

Poate nu vrea să-şi dea seama. Colierul acela e poate credinţa ei în propria-i frumuseţe, în dragostea şi frumuseţea altora. Poate de aceea-l păzeşte cu atîta sfinţenie.

Numai că păzeşte doar şnurul. De parcă în şnurul acela şi nu în mărgele ar sta credinţa.

În vreme ce ea apără şnurul, cineva îi fură mărgelele una cîte una, spărgîndu-le, strivindu-le sub tălpi. Curînd o să rămînă doar cu şnurul.

Dar şi mai de neîndurat va fi clipa dinainte de moartea colierului, cînd pe şnur vor mai rămîne zece, douăsprezece mărgele. Nu pot, nu vreau s-o văd fălindu-se cu zece mărgăritare pe un şnur aproape dezgolit. Nu-i mai bine să-l smulgi dintr-o dată, înşirînd apoi iarăşi mărgelele, decît să tremuri de grija şnurului, pierzîndu-le pe rînd, pe rînd, pe rînd ?

(Nu pot suferi picăturile. Picăturile sînt agasante, fie că umplu nedeplinul, fie că despovărează preaplinul. Şi într-un caz, şi în altul sînt deopotrivă de monotone şi triste. Cine bea vinul cu picătura ? Cine umple cu picătura vadurile deşertului ? Tortură monstruoasă a bătrînei inchiziţii — picătura înnebunitoare pe creştet : pic-pic-pic-pic-pic-pic... Pic-pic-pic-pic-pic-pic...)

N-am spus nimănui ce înseamnă pentru mine. Nici ei. Mă dor mărgăritarele acelea care dispar unul cîte unul ; puţin îmi pasă de şnur.

Astăzi i-am smuls colierul şi mărgăritarele s-au risipit în iarbă.

E convinsă că o urăsc.

•

Tristeţea e liberă.

Mînia încătuşează. Intoleranţa-i amară. Bine e cînd poţi contempla lumea din tristeţe. Tristeţea e liberă, din umerii ei cresc aripi dezinvolte de pasăre. Iată de ce, cînd sînt trist, îi

privesc pe oameni de sus. Compasiunea atrage îndărăt, spre pămînt. Trufia aşteaptă ca cineva să-şi întoarcă privirea spre ea. Are oare tristeţea dreptul de a privi totul de sus ?

Tristeţea e ceasul de amurg al sufletului. Cînd soarele a scăpătat şi încă nu-s stele. (Nu aprinde lumina-n odaie !)

Amurgul albastru în rama ferestii. Şi neaua pe acoperişuri, mereu mai albastră. Şi tristeţea, cum corbii pe copacii ninşi, albaştri. (Nu aprinde lumina-n odaie !)

Tramvaiul, tixit şi scrîşnind. Ochiul lui stins, de ciclop, în amurg. Oameni cu brazi de crăciun-fedeleş. O, lut tixit, cît eşti de încătuşat, de neliber ! Oameni, în ce noduri vă încolăcirăţi ! Încîlciţi unu-n firele celuilalt. Indeşirabil. Haotic.

În tristeţe, eu sînt mai ferice ca voi. Eu pot s-o apuc încotro văd cu ochii. (Nu aprinde lumina-n odaie !)

Aţi avut vreodată timp de tristeţe ? V-aţi putut permite vreodată să n-aprindeţi lumina-n odaie ?

•

Nu-mi făgădui nimic mare. N-am trebuinţă. Iată, sălăşluiesc într-o cutie de chibrituri.

Dacă vrei, ia-ţi lucrurile şi mută-te la mine. Cînd lumea ne va copleşi prin imensitatea ei, îi vom ruga pe Adam şi pe Eva să nu ne aducă pe lume.

Iată ineluşul în care sălăşluiesc. Îl aşez pe piatra rece şi mă instalez înăuntru. Dacă vrei, ia-ţi binoclul şi urmează-mă. Îngenunchează lîngă mine în mijlocul inelului şi priveşte împrejur. Numele acelea gravate pe orizont nu sînt ale noastre ?

Dar, înainte de a veni, făgăduieşte-mi că n-ai să tîrăşti după tine nimic mare. Lasă ghetele acelea uriaşe care-ţi rod picioarele şi planeta aceea enormă de dincolo de hotarele inelului. N-avem loc pentru ea.

Iată, gîndul meu de-o şchioapă e pe de-a-ntregul închinat firului de nisip şi de pulbere asupra cărora trebuie să-mi cobor suflarea, vieţii de-o şchioapă dintr-un inel de-o şchioapă.

•

Toate semnele de punctuaţie sînt trucate.

Punctul e relativ. Punctul e o prejudecată. Punctul nu există. Punctul poate să existe şi, deopotrivă, să nu existe. În loc de punct poţi pune virgulă. În loc de punct poţi pune două puncte. În loc de punct poţi pune punct şi virgulă. Te poţi bate cu pumnul în piept : „Am dreptul !" Poţi spune calm : „Am dreptul". Şi, în fine, poţi sta în cumpănă : „Am oare dreptul ?" Unde locul punctului a fost luat de semnul întrebării. Semnul întrebării pune totul la îndoială. Dar el însuşi e la fel de îndoielnic şi de convenţional ca toate celelalte : cine întreabă ? cum întreabă ? pe cine întreabă ?

Ziua e un torent de semne de punctuaţie, noaptea e un torent de semne de punctuaţie, anul e un lac de semne de punctuaţie, veacul e un ocean de semne de punctuaţie. Semnele de punctuaţie se prăsesc prin icre, se devorează şi se extermină reciproc. Vînătorii cei mai pătimaşi sînt semnele de întrebare, care le hăituiesc cu o tenacitate feroce pe cele ale exclamării — aceşti domni plini de ifos.

Între semne, punctul e cel mai grav şi mai conservator. Dînsul e cel care nu lasă gîndurile s-o lungească. Un croşeu de stînga, un jab la plex şi virgula încremeneşte chircită, cu răsuflarea tăiată.

Cît despre punctele de suspensie, prostuţe şi naive, ele sînt semnul scrisorilor de dragoste ale şcolăriţelor, semnul pubertăţii. Un bîlbîit mereu în căutare de cuvinte. Semnul debilităţii şi infantilismului. Cu cît e mintea mai scurtă, cu atît sînt punctele de suspensie mai lungi. Dacă un băiat îşi împestriţează scrisoarea către iubită cu puncte de suspensie, căutaţi pe braţul lui tatuaje : şarpele, inima, femeia goală. Un scriitor care agreează punctele de suspensie nu e încă scriitor. Semnele de punctuaţie ale oamenilor maturi expulzează punctele de suspensie.

Pauza, un gură-spartă aruncînd potop de vorbe cu subînţelesuri, fură pîinea onestelor două puncte, speculînd cu neruşinare : sînt, pasămite, plină de-nţelesuri.

În tandem, punctul şi virgula sînt doi neînţeleşi, apostrofaţi cît e ziulica de mare : „aici ar trebui punct", „aici ar trebui virgulă".

Punct şi virgulă — iată un semn subţire, delicat şi discret. Tocmai de aceea e atît de scump la vedere. Ar trebui făcut ceva pentru ca neamul acestui semn să nu piară prin asimilare, altfel într-o bună zi o să-l găsim sfîşiat în două, o parte căzînd sub stăpînirea punctelor, cealaltă sub călcîiul virgulelor.

Astfel se războiesc semnele de punctuaţie. Veacul e un ocean de semne de punctuaţie. Orice semn de punctuaţie poate înghiţi orice semn de punctuaţie. Orice semn de punctuaţie e relativ, convenţional, cameleonic, fictiv ori potenţial fictiv. Un singur semn de punctuaţie nu e fictiv : moartea.

Singurul care nu poate fi nici trucat, nici schimbat. Ea e aşa cum e şi nu poate fi altfel : în locul ei nu se poate pune nimic.

Nu pretindeţi, aşadar, semne de punctuaţie absolute. Semnul de punctuaţie absolut este moartea.

•

De ce ochii tăi se schimbă mereu şi ai mei nu se schimbă ?

Ce vînt bîntuie în ochii tăi ? Nu-i oare vîntul celor patru vînturi ?

Ce cutremur ţi-a năruit iarăşi pacea ? Înfricoşat privesc viaţa cutreierînd liniile chipului tău.

N-am văzut încă o fizionomie umană în stare să reflecte astfel clipa. Eşti atît de tînăr, dar cît de bătrîn te-ai făcut fără veste ! Şi ia-

răşi înfloreşte în colţul buzelor tale ceva tineresc, explodează-n surîs şi răstoarnă clepsidra din ochii tăi, spunînd parcă: „Ce-i timpul? Timpul nu înseamnă nimic".

O aripă imaculată de înger pare a-ţi însenina fruntea, şi-ţi stă atît de bine, spui „da", „întocmai", asculţi vorbele acelea străine şi spui „da", „întocmai". („Oameni sîntem, iertaţi-i, au şi ei păcatele lor".) Dar, iată, colţul din stînga al buzelor tresare satanic şi pe obrazul tău se insinuează Jokerul, îngerul a pierit şi Jokerul rînjeşte cu toată gura.

Cum se perindă, încîlcindu-se pe fruntea ta anotimpurile!

A trecut zburdînd un fluture, de după colţ a ţîşnit o motocicletă, s-a înstăpînit, jubilînd, primăvara. A înflorit şofranul în munţi şi-au înflorit păpădiile în văi — o naştere sub semnul bucuriei. Dar ce se întîmplă? De ce ţipă liliacul tău oare? De ce sună ţipătul lui a implorare? De ce te-ai întunecat dintr-o dată? Ce se întîmplă, ce? De unde acest fulg pe fruntea ta? Iată încă unul şi încă unul, fruntea ţi-e de-acum troienită. E iarnă de-acum şi e vară în ochii tăi.

Chiar şi în noaptea de sînziene e iarnă şi vară în ochii tăi.

Ce atingeri obscure te tulbură? N-a fost decît un suspin uşor, slobozit de zefir fără voie, de ce tresari, spune-mi? Un conviv prostănac se sfîrşeşte în hohote şi tu cazi pradă deznădejdii.

Un prieten s-a încumetat să-şi abată privirea şi tu te cutremuri ca de un frig. Anevoie

vei răzbate prin viaţă, oricine îţi va descifra chipul ca-n palmă şi drumul îţi va fi mereu mai trudnic.

Se spune că eşti irascibil. Oamenii spun asta pentru că nu găsesc alte cuvinte. Lasă-i, lasă-i să nu vadă decît ce văd. Eu am văzut un torent prăvălindu-se la vale, şi torentul s-a făcut rîu, şi rîul a prins să se încolăcească pe scaturile morii şi să se răsucească în vîltori sub arşiţa amiezii, pierind apoi în ceţurile amurgului. Pietrele zăceau calme şi nemişcate: pietrele aveau viaţa lor.

A fost o vreme cînd pizmuiai chipurile împietrite. A fost o vreme cînd implorai cerul să-ţi dăruie liniştea pietrelor. Şi-l implorai să rămînă limpede, fără nori să rămînă. Lîngă ziduri zbîrcite cereai ziduri netede, nevătămate. Şi o palmă uşoară mai cereai, alinare pe frunte. Dar acum ştii: pietrele au viaţa lor, mîinile au viaţa lor. Tu trebuie să ţi-o trăieşti pe a ta.

Şi iarăşi a explodat un obuz pe obrazul tău stîng.

Ce Borodino! Ce Waterloo! Ce salturi sălbatice de pe un rid pe altul, ca dintr-o pîlnie de obuz într-alta! Ce plonjeu smintit din colţul ochilor în cel al buzelor! Încă unul, ultimul foc al lunetistului de pe sprînceana stîngă pe cea dreaptă, şi iată canonada se stinge, numai lîngă tîmple mai gem muribunzii.

Lent, răsar zorii deasupra frunţii tale: omul a cîştigat cea mai măreaţă dintre bătălii: s-a învins pe sine.

Contemplu chipul uman în necontenita-i metamorfoză şi înţelesul lui îmi scapă. Dar pietrele zac calme şi nemişcate: pietrele au viaţa lor.

•

Soare. Astăzi e soare. Astăzi munţii sînt plini de schiori. Văd asta pe tavan. Cînd stau lungit, tavanul e pentru mine un mare ecran, pe care zăresc mestecenii dimineţii, înveşmîntaţi în promoroacă. Şi încă, dezlănţuindu-se în gerul din preajma zorilor, trosnesc stîlpii zăplazului şi văzduhul e violet, roz şi oranj. Acesta e pămîntul meu. Minunat sub chiciura lui, acum, cînd ziua e încă o făgăduială, minunat cu urmele lui de iepuri şi cu eşarfele albe fluturînd în urma avioanelor pe cer.

Tavanul e ecranul meu panoramic, Palladium-ul meu, lîngă care nu se înghiontesc şi nu se strivesc în picioare oameni iritaţi şi osteniţi. Numai urme de iepuri pe zăpadă şi o pîrtie singuratică de schi.

Case cu acoperişuri joase, înzăpezite. Soare.

Telefonul e sala mea de concert. Sună, dar nu ridic receptorul. Stăm pur şi simplu de vorbă.

— Bună dimineaţa!

— Bună.

— Ştii, în casa cea veche de pe malul mării înfloreşte măcieşul. Casa întreagă e un măcieş.

Lunca năpădită de iarba sfîntului Ioan. Apoi crîngul de mesteceni, malul abrupt şi marea neţărmurită.

— Ce iarbă e asta?

— Las' că ştii tu foarte bine. Mergi?

Acum ar trebui să ridic receptorul şi să spun da. Dar probabil că n-am să merg. N-am să merg.

„Tipul abulic n-are nici valoare individuală, nici socială. Nu izbuteşte nici în viaţa personală, nici în cea obştească."

Despre mine e vorba.

„În viaţa personală, tipul amintit visează, meditează, tînjeşte, se lasă pradă mîhnirii, dar nu trece la fapte."

Tot despre mine.

Iar telefonul. Nu mai e însă locatorul universului meu. Îmi aminteşte cu înfricoşătoarea-i brutalitate că am nişte obligaţii. Îl aud parcă bombănind:

„...nu trece la fapte. N-are încredere în forţele lui. În cele din urmă ajunge o pacoste atît pentru sine, cît şi pentru cei din jur. Sfîrşeşte prin a se urî nu numai pe sine, ci şi viaţa."

Asta e mîna mea. Paralizată, fără sens, inutilă. Nu sînt decît patruzeci de centimetri pînă la cartea de pe etajeră, dar ea n-o vede. N-o ia. Pentru că în venele ei amperajul e nul. Şi voltajul.

Asta e ochiul meu. Şi celălalt. Ambii sînt ai mei şi ambii sînt pironiţi asupra ceasului. Timpul aleargă pe circumferinţa minusculă în jurul propriei axe. Tick-ki, tick-ki, tick-ki. Timpul e numărul mişcării, a spus Aristotel.

Iar mişcarea înseamnă viaţă. Timpul măsoară deci paşii vieţii : trebuie să mă ridic şi să plec. Tick-tick-tick-tick-tick-tick — trebuie să plec, trebuie să plec, să plec, să fug ! Şi eu stau lungit cu mîinile sub ceafă, numai timpul pleacă. Eu rămîn şi timpul pleacă. Piere în depărtare cu paşi tot mai uşori, mai uşori, mai uşori. Poate că nici nu-s paşi, ci nişte degete subţiri şi lungi alergînd pe claviatură, poate că, părăsind mălinul din golf, zboară, luînd cu sine bobocii primăverii şi privighetorile...

Necruţător, imperturbabil mă numără ceasul : tick-ki, tick-ki, tick-ki. Şi nu-s în stare să mă ridic. Zac pe podeaua ringului şi lumea se clatină lent împrejur, în cercuri colorate. Ceasul mă urmăreşte. Mă numără. Încă puţin şi — knock-down. Încă puţin şi voi gusta înfrîngerea. Ah, dacă m-aş putea ridica ! Acum. În patru labe. În genunchi. Apoi în picioare. Să-mi simt pumnul în mănuşă. Să intuiesc eschiva, să simt mănuşa lovind în mănuşă. Să simt această lume proaspătă ca un castravete înrourat sub frunzarele dimineţii. Iată ce vreau. Iată ce vreau. Uneori văd zilele înşiruindu-se ca nişte pahare enorme. Pînă la infinit. Într-un lanţ nesfîrşit, pline cu apă răcoroasă şi aburite. Iată ce vreau. Să pescuiesc în zori o ştiucă şi s-o azvîrl în iarba înrourată. În zori, în iarba înrourată. Ştiucile serii prindă-le alţii. Să înfăşor firul pe mulinetă şi să contemplu undele, pînă cînd voi vedea zorii revărsîndu-se iarăşi. Iată ce vreau.

Prospeţime, iată ce caut. Ştiu că ea mi-i leacul, că ea mă va tămădui. De ce suferinţă ?

De ce suferinţă...

Nu-i tocmai lesne de explicat. Nici unul din voi n-ar fi capabil să explice ; de ce să tăiem firul în patru ? Doar fiecare s-a pierdut cîndva, recăutîndu-se, recăutîndu-se, recăutîndu-se. Recăutările sînt, poate, adevărata viaţă, alt adevăr vital nu cunosc. Iată de ce nu mă tem pentru mine.

Nu vă temeţi nici voi pentru mine.

•

Într-o bună zi mi-au dispărut accentele. Silabele accentuate s-au făcut una cu cele neaccentuate, cuvintele aşijderea. Orice discuţie devenise o magmă amorfă de abeabeabeabe — cedecedecede cedecede. Nici o şansă de dialog, nici o şansă de armonizare.

— N-are sens, spunea dirijorul. (Legănîndu-se agale, bagheta lui părea coada unei mîrţoage plictisite.)

Am trăit aşa luni de-a rîndul. Prefiram îndelung nestematele : nici una nu strălucea. Ciocănelul îmi atingea zadarnic articulaţiile degetelor : nici o reacţie.

Şi deodată ai apărut tu !

— Săi, dă-i, fă-i !

Deodată ai răsărit tu.

— Fii, zi-i, ştii !

— Ți-ai pierdut accentele ? Așa se aude. Nu cumva-s astea ?

Scoți din poșetă un pumn întreg și le lași să curgă pe masă. Uite unde erau. Accentele mele. Sînt atîtea că nu mai ostenesc minunîndu-mă cînd ai izbutit să mă jefuiești atît de temeinic.

— Tu ești accentul meu, spun. Ești ca un zvon de trompetă în noapte și ca un licurici în frunzarele măcieșului, și ca un cercel în urechea lui Dumnezeu. (Simt accentele din nou în mine, le simt zbătîndu-se și răzvrătindu-se din nou, simt asta acum, vorbind.)

— Nu prea știi să te porți cu ele, îmi spui privindu-mă cu gravitate. De aceea ți le-am luat. Ca să le înveți prețul.

— Ești un fulger spărgînd bezna tunelului, un graure pe ramuri de vișin și ești șuvoiul ce învie roata morii. (Accentele s-au reîntors în mine, simt asta acum, vorbind.)

— Da, nu știi să te porți cu ele. Le umilești, punîndu-le unde trebuie și unde nu trebuie. Nu pot să văd asta, mă doare. De aceea ți le-am luat. Ca să vezi cum e fără ele, îmi explici tu iarăși, dar eu mă bucur că s-au reîntors (gata, un perdaf mi-ajunge !). Da, s-au reîntors. Pe unde hoinăreai, micul meu accent ? Fără tine ochii oamenilor își pierduseră strălucirea și cheia nu mai nimerea în broască. Clinchetul cupelor se stinsese și aplauzele nu mai știau unde să explodeze.

Ìți-fiți-ziți,
na, înfige-ți dinții !
Tropa-lopa,
Penelopa !
Așadar, scumpete,
mințile-ți sumete !

Accentele zburdă din nou. Ce frumos se zbenguie viței primăvara și ce mai zvon dau caii în galop ! (Hop !). Iartă-mă, dar sînt nebun de bucurie că le văd iarăși gata să atace. (Drace !).

Da, pot învinge de-acum toate broaștele. Aud iarăși pași, ritmuri, salve de aplauze. Acolo, dincolo de rîu, e lunca, și în luncă îmbobocesc florile, și e acolo o ciuboțica-cucului cu șase petale.

Femeia trecu pe lîngă el purtînd în vîrful degetelor un surîs.

Și o alta trecu, petrecîndu-i un inel prin nări. Accentele au înviat !

Îmi încing limba ca pe o pensulă în vopsea și-i fac vînt spre perete — accent ! Cumpăr cu zece ruble o haraba veche și mă înființez la stația de taxiuri : urcați ! — accent. Mii de huțuli, lezghini și ruși dănțuie pe disc, dar sub grindina călcîielor el nu se sparge — accent ! accent ! accent !

Ați putea insinua că toate astea nu prea sînt la locul lor. Nu-s la locul lor... Îți închipui că, dacă tu ești la locul tău, îți sînt și accentele la locul lor. Așa crezi... Dar vino și trage în locul meu. Dă-mi locul tău în locul locului meu. Abia atunci vei vedea unde trebuie să

cadă accentele, bineînţeles, dacă eşti plămădit dintr-un aluat adevărat.

Da, limba mi-e rigidă ! Nu spun ce vreau să spun, clămpăi. Cam aşa. Tu ştii cum, necuviincios aproape.

Degetul meu stigmatizează. Mă apropii — pe stradă, la şedinţă, în tramvai, în crîşmă, în plin carnaval, te împung cu degetul în frunte şi semnul rămîne, semnul meu e nelavabil.

O, bucurie ! O, bucuria de a sparge cu accentele ferestre, de a desena cu ele schiţe pe rochii primăvăratice ! O, bucuria de a-ţi vîrî degetul în gîtlejul lupului !

Iarăşi nu-s la locul meu ? La nelocul tău, la locul meu.

Nu, n-am devenit mai isteţ. Poate voi aveţi dreptate, voi, cei la locul vostru, poate dreptatea e de partea voastră. Trăiască silabele neaccentuate, ziceţi ? Sus chibriturile care nu se aprind, cîinii care nu muşcă, pălăriile fără capete ! Mă predau. Iată-mi limba. Aduceţi fierul de călcat.

•

Nimic mai uşor decît să-ţi găseşti drumul în beznă. Ziua te sfîşie îndoielile. Te ispitesc urme de tălpi şi de roţi, şi semne lăsate de alţii şi şovăi : să mă-ncred ? să nu mă-ncred ? să-i urmez ? să nu-i urmez ?

Poate au fost mai isteţi decît tine — nu ştii. Te bizui pe calea bătută şi calea bătută

coteşte curînd îndărăt şi deodată descoperi că toţi se-ncrezuseră-n făgaşul acela prea neted şi toţi se-nşelaseră : drumul umblat nu ducea nicăieri.

Ziua-i flagelul răscrucilor, al semnelor nedeslușite, al picăturii dispersîndu-se pe-asfalt. Eu umblu noaptea. Nimic mai uşor decît să-ţi găseşti drumul în noapte. Mă bizui pe tălpile mele, mă-ncredinţez ochilor mei — n-am alte temeiuri în beznă şi noapte. De fapt, ce e ziua ? O experienţă străină. Drumul e o experienţă străină, o jirebie de traiectorii străine. Noaptea nu există decît experienţa mea, calea mea.

Ocolesc dinadins focurile, luminile radiind din ferestre. Cînd umbli noaptea, fereşte-te de fereşti luminate. Te vor orbi şi nu vei mai vedea nimic. Vei fi ca un cîine rămas fără miros. Ocolesc dinadins focurile.

Bezna e deasă şi frumoasă şi, bizuindu-mă pe mine, mă bizui, implicit, şi pe ea. Cred în beznă, crede şi ea în mine. Dacă aţi navigat în marea deschisă, ştiţi asta. Bezna-i ca marea, cînd te avînţi departe, în larg, simţi ce măreţ e oceanul şi bezna, şi tu ce decis eşti.

Uneori, cînd îmi tai, ca acum, drum prin beznă, mi se năzare deodată că-s fosforescent, dar nu văd, nu simt asta şi că nu-ştiu-cui, undeva-n depărtare, îi par licurici mişcător. Acest nu-ştiu-cine nu poate fi Dumnezeu — sînt materialist — dar ar putea fi Soarta. Şi-atunci mă gîndesc : vede oare acest nu-ştiu-cine că eu rătăcesc prin hăţişuri, cînd aproape, alături, e calea bătută de alţii ? Rîde

oare de mine ? Vede el oare groapa în care-o să cad, ori pe buza căreia voi trece ? Oare nu el mi-a scos-o în drum ?

Şi-atunci mă năpădeşte un asemenea val de putere, încît pot să-l înfrunt. Eu, neînsemnat punct în beznă, îmi biciui instinctul, aprinzîndu-mi luminile ochilor, şi trec pe lîngă hău. Îndeobşte n-aş putea cădea, pentru că aşa cum îmi proclam eu existenţa în beznă n-o poate face nimeni, niciunde, nicicînd.

Bezna — iată vitaminele mele. Inspir întunericul precum oxigenul şi întunericul arde în mine.

Cînd umblu prin noapte, mă simt iubit de beznă. Mă certifică brazii din dreapta şi stînga, răşina, a cărei aromă o simt străbătînd întunericul şi mişcarea abia intuită a conului, sus, pe brad, unde printre degetele crengilor ar trebui să se zărească, dar — ce noroc ! — nu-s, stelele. Ramul ce m-a zgîriat pe obraz e un semn că exist, rădăcina ce mi-a crestat tălpile m-a recunoscut, urîndu-mi, aşa cum ştia, bun venit.

Dacă vreţi să vă adeveriţi, împlîntaţi-vă-n beznă. Singuri. Nu luaţi pe nimeni cu voi. În beznă poţi pierde pe oricine, pe tine te poţi doar găsi.

Sînt cu tine picioarele, înţelepte, umblate ; ele ştiu scrîşnetul pietrei şi foşnetul muşchiului, clipocitul mocirlei şi tremurul crengilor. Sînt cu tine mîinile : întinde-le : în dreapta — ienupărului, în stînga — stejarului, dacă vrei să te adeverească.

Sînt cu tine ochii şi urechile tale. Plopul tremurător — tremură, stejarul nu-şi leapădă frunzele nici sub omăt.

Împrejur — bezna ta, uriaşă şi de necuprins. Ce-ţi mai poţi oare dori ?

•

Eşti un monstru. Eşti cel mai monstruos dintre monştri. Tu nu vrei nimic. Eşti mai monstruos decît cei care vor totul. Sînteţi insuportabili — tu şi lehamitea ta. Orice dorinţă şi orice capriciu pot fi înţelese, desluşite, împlinite ori respinse. Sînt concrete, palpabile, discutabile ori odioase.

Nedorinţa ta e aidoma unui rîu în care zadarnic vei căuta un colac de salvare : nu există nici măcar un pai. Debarc şi nu găsesc nici pe mal nimic — nu tu arbori, nu tu ierburi, nu tu movile de nisip. Pretutindeni împărăţeşte pustiul.

Încotro curgi, rîule ?

Nu curge.

Care ţi-e malul stîng, rîule, şi care cel drept ?

Malul stîng nu există, malul drept nu există.

Rîule, cînd te îmbraci în gheţuri ?

El nu îngheaţă.

7 — Epifanii — c. 1/1123

Îmi iubesc copiii : ei vor întotdeauna ceva. Şi uneori, cînd îi tentează ce nu există, mănîncă bătaie.

Îmi iubesc nevasta. Şi ea vrea mai mult decît îi pot oferi. Şi atunci pot să mă supăr. Şi atunci îi pot face pe plac. Şi atunci pot da bir cu fugiţii. Mă pot necăji, îmbăta, mă pot plînge prietenilor — întotdeauna e ceva de făcut, cînd ai alături pe cineva care vrea ceva.

Cunosc eu însumi lehamitea. Clipa cînd curgerea moare. Cînd vadul se scindează şi eu nu ştiu cărui braţ să mă încredinţez. Cel subţire se face mereu mai subţire, cel larg se divide, sfîrşind în nisip. Zac pe nisipuri şi-mi plîng rîul. Mă afund în deşert, căutînd locul unde va răzbate din nou la lumină. Dar el nu răzbate. Ceva îmi spune că undeva, dincolo de dunele învăpăiate de arşiţă, el izbucneşte din nou, puternic şi albastru. Dar poate pe lumea asta nu mi-e dat să-l reîntîlnesc... Atunci mă prăvălesc pe nisipuri şi plîng. Eu, marele eu, care vroiam cîndva, plin de sine, să-i dădăcesc pe alţii, nu sînt decît un firicel de iarbă în voia vîntului, mă prăvălesc pe nisipuri şi plîng. Uriaşă mi-i nimicnicia şi nimicnicie se cheamă puterea mea : nimic de văzut, nimic de auzit ; nimeni nu te poate convinge că exişti.

Dintotdeauna nemărginirea Spaţiului m-a umplut de spaimă. Nici sfîrşit, nici început. Nici un punct de sprijin. Numai pustietatea nesfîrşită, fără început. Da, cunosc nedorinţa.

Şi undeva, dincolo de dunele învăpăiate de arşiţă, răzbate la lumină rîul, puternic şi albastru. La două sute de paşi de locul unde ai căzut.

Există în stolul cenuşiu cocorul alb, există.

•

M-am scufundat în mine şi, iată, mă reîntorc. Mă reîntorc din el.

Acela nu mai sînt eu, acela e acum el. Ce-oi fi căutat pe vremuri într-însul ? Doar e mort. A murit în draci. A murit dispreţuind. A murit, pentru că i se urîse cu sine.

Iată-mă la liman. Acum tipul trebuie pus în raclă. Borangic de zece ruble, vă rog. Fiţi amabil, nişte cuie de doi ţoli jumate. Prea mult am zăcut în tine, hardughie zbîrcită. Numai de nu ţi-ar căşuna să caşti ochii. Doi ţoli jumate într-un colţ, doi ţoli jumate în fiece colţ ! Gata, eşti mort, eşti bătut în cuie şi vei coborî în lut.

Nu bociţi ! Cimitirul există pentru salubrizarea umanităţii. Moare anxietatea, moare plictisul, moare tot ce e incapabil de metabolism.

Lîngă mormînt cîntaţi marşuri ! Galbene ca floarea-soarelui şi albe ca grădinile de meri — a crăpat, păduchele, nulitatea naibii ! Cîntaţi marşuri stenice — ah, mi-e o foame de lup ! Cîntaţi. Neagră îi era turbarea, cînte-i deci pe mormînt o privighetoare albă ! Mestecenii-s albi, şi ramele ferestrelor sînt albe, şi albă e calea întoarcerii mele.

•

Adevărat vă spun: cîntaţi! Cîntaţi cînd vă e sufletul senin, dar cîntaţi mai cu seamă cînd trebuie să biruiţi inepţia. Cîntaţi în nasul celui ce vă suduie. Conştienţi de superioritatea voastră, jubilaţi sub ploaia de pumni.

Eram încă un puşti cînd am văzut-o prin geam pe vecina bătîndu-şi fiul. El stătea acolo, lîngă magazia aceea, şi cînta. Maică-sa îl plesnea cu nuiaua ori cu coada măturii, nu mai ştiu, iar el rîdea şi cînta; ea ostenise, el cînta. Femeia îşi lăsase mîinile sleite să cadă, iar el rîdea şi cînta înainte. În cele din urmă, cuprinzîndu-şi umerii bătuţi între palme, s-a îndepărtat cîntînd în gura mare.

Cîntaţi în troleibuzele tixite (drace, ce mi-aş mai cînta dracii!). Şi dacă vi se cere să plătiţi pentru cîntec, plătiţi!

Cîntaţi cînd vă mistuie dorul de alcool. Căci de amar şi urît, voi beţi. Puteţi bea o jumătate, dar aţi putea oare s-o cîntaţi?

Cîntaţi lîngă mormînt! De ce tăceţi, cîntaţi! El nu vă aude. Nu pentru el cîntaţi. Cîntaţi nu pentru că el s-a dus, ci pentru că voi rămîneţi. Nu cîntaţi crengile de brad de pe mormînt, ci frunzele acelea din vîrful copacilor. Pentru voi, cei vii! — voi aveţi nevoie de cîntec, nu el.

Cînd vă treziţi în puterea nopţii, auziţi privighetorile cîntînd. Vedeţi, cîntecul trăieşte şi în noapte. Voi de ce cîntaţi numai dimineaţa,

numai cîntecele răsăritului? Dar cîntecele mîniei şi cîntecele deznădejdii, dar cîntecele de asalt? Apropo, unde sînt cîntecele voastre de asalt? Aţi biruit, de cîntaţi numai dimineaţa? ori sînteţi învinşi, de nu cîntaţi defel.

•

Deodată m-a fulgerat spaima că aş putea să-mi uit propria soră. Că o să rămînă pentru mine o necunoscută. Am avut nesfîrşite colocvii cu atîţia oameni străini, dar nu mi-am găsit timp să stau de vorbă cu propria mea soră. Ne întîlneam, ne dădeam bineţe. Ne dădeam bineţe şi ne luam rămas bun...

Nu ştiu de ce, dar tocmai astăzi bag de seamă că în colţul pleoapelor i-au răsărit riduri subţiri, că mîinile i-s aspre, că ochii ei seamănă leit cu ai mei. Dacă stau şi mă gîndesc, n-am mîngîiat-o niciodată pe creştet. Poate doar cînd era o gîgîlice şi molfăia colţucul acela de pîine cu zahăr. Mult, mult mai des am bătut-o. Mă urma pretutindeni, ca o umbră, şi eu o goneam. Nu realizam pe atunci că se ţine scai de mine, pentru că n-avea pe altcineva mai apropiat, n-avea încă alţi prieteni.

Apoi şi-a făcut alţi prieteni.

Îmi aminteam de ea doar la zile mari, cînd sărbătorea vreo aniversare. Neamurile mîncau şi beau, sporovăiau despre bani, despre muncă. Nimeni nu băga de seamă că tendoa-

nele i-s uşor întinse de lăzile grele pe care le tîra la uzină, că are păr frumos, cîrlionţat şi nişte ochi albaştri, sinceri, care implorau iubire. Nimeni n-o întreba ce nu înţelege pe lumea asta, nimeni nu se oferea s-o ajute. Ia te uită ce fetişcană, spuneau, piersică, nu alta.

Nu-mi aduc bine aminte, dar mi se pare că ultima oară nu m-am apropiat de tine, nu te-am cuprins pe după umeri, te-am felicitat şters, ca pe o străină. Or eu eram totuşi cel mai tînăr dintre cei mai bătrîni ca tine, eu trebuia să te înţeleg, eram fratele tău.

Apoi — nunta. Sora mea avea nuntă. La nuntă, rubedeniile nu sînt decît fondul pe care se gravează două nume: al ei şi al lui.

Apoi copiii. Tu aveai copiii tăi, eu aveam copiii mei, tu aveai munca ta, eu aveam munca mea, tu aveai grijile tale, eu aveam grijile mele şi nici unul din noi n-avea timp.

Dar astăzi m-a fulgerat spaima, o spaimă neobişnuită, de parcă te-aş fi zărit în vis aşa cum erai atunci, cît un degeţel. A fost, poate, glasul sîngelui.

Mi-am făcut atîţia prieteni printre oameni străini, dar sora nu mi-am mîngîiat-o pe creştet. Or eu sînt pentru ea unul din oamenii cei mai apropiaţi şi ochii ei seamănă leit cu ai mei.

Deodată m-a fulgerat spaima. De parcă aş fi auzit glasul sîngelui. De parcă cineva mi-ar fi vorbit de departe.

•

Şi deodată prinseră a-şi destăinui dorurile. De parcă o strună neştiută ar fi vibrat înlăuntrul lor dintotdeauna. Nu ştiu cine a fost primul, dar deodată prinseră a-şi destăinui dorurile.

Azi pîndesc simpatiile. E ziua simpatiilor.

Deschid ochii în zori şi surprind cărţile forfotind pe rafturi, căutîndu-se, dornice să se atingă, să se întrepătrundă, să se simtă aproape. O stranie intimitate luminează odaia. Maiakovski poartă în trupul lui uriaş sufletul sfîşiat de răni al „Tăunului", dar azi, în odaia mea, vorbele lui sînt neobişnuit de calde şi senine. Durerea Lesei Ukrainka îl caută pe Nikolai Ostrovski. Drumeţul lui Hamsun îşi trece uşor degetele pe strune şi în jurul lui se strîng toţi mincinoşii nordului, depănînd gogoşi cu o inspiraţie formidabilă, neobosită. Biblioteca pare zăbrelită de raze; mă pierd literalmente în păienjenişul simpatiilor. Sînt viu, deci inutil aici, dar mă simt atît de bine, sînt bucuros că ele nu mă bagă în seamă şi că azi pot vedea totul. Din balcon, Iaunsudrabin îşi aruncă bumerangul în soare. Pe coridor — Annele din cartea lui Brigadere, în ochii ei — Zeul din grădina cerbului.

Voi, care nu v-aţi văzut niciodată în viaţă şi v-aţi dat întîlnire în dimineaţa mea, în dimineaţa simpatiilor mele, binecuvîntaţi-mi li-

gamentele articulaţiilor: şi eu vreau să port povara.

În coridorul odinioară pustiu îi văd azi pe toţi cei care au vrut întotdeauna să-mi sune la uşă. La etajul întîi, la al doilea, la toate celelalte aşteaptă o mare de oameni, mai bine zis nu ei, dorinţa lor neţărmurită de a suna. Nu se văd, trec unul pe lîngă altul, trec unul prin altul, tiptil, bucuroşi că nu-i zăreşte nimeni. Eu însă îi văd. Văd florile pe care au vrut să mi le aducă şi nu mi le-au adus, fructele pe care au vrut să mi le dăruie şi nu mi le-au dăruit. Pentru că indiferenţa se lasă deconspirată cu uşurinţă, iar dragostea se ascunde, cuib sperios de pasăre în crîng.

Dar astăzi e ziua marilor simpatii şi soneria nu mai tace. Auzi? Cutia de scrisori e doldora. Omule, azi e ziua simpatiilor. Primeşte-i pe toţi, aminteşte-ţi de toţi cei care au bătut cale atît de lungă, de toţi cei care au venit vreodată, dar n-au venit niciodată. Le-ai ieşit în întîmpinare? Fă-o măcar astăzi. Deschide uşa şi spune-le: sînt un biet om, cum să mă împart iubirii voastre mute?

Astăzi disting radiaţia umană.

În faţa casei a oprit un taxi. A coborît o fată, plutind apoi pe trotuar aşa cum numai fetele ştiu să plutească. Cînd am urcat eu, se mai zărea încă. În ochii şoferului dăinuia funda din părul ei, rîsul fetei îi mai susura în urechi. Da, nu mai dusese niciodată o fată ca asta. Urcase în maşină aidoma nopţii de sînziene şi pierise la fel de repede. Băiatul

mai ţinea în mînă banii aceia, dar cifrele aparatului de taxat se risipiseră pe jos şi el nu le strîngea, poate că nici nu m-a văzut strecurîndu-mă înăuntru. Ştiam că din clipa aceea nu va mai urmări carosabilul, ci trotuarele, dar n-o va regăsi niciodată. O va zări, poate, la o răscruce, dincolo de semaforul roşu. Fetele ca ea răsar întotdeauna dincolo de semaforul roşu. Şi întotdeauna cînd eşti la volan.

Oare printre cei ce mă caută să nu fie nici unul căruia să mă pot destăinui?

— Covrigul acela pe care mi l-a înfulecat cîinele era pentru tine.

— Am vrut să-ţi dărui pălăria mea, dar vîntul m-a furat din preajmă-ţi.

— Am sădit sub fereastra ta o grădină de floarea-soarelui, dar vara aceea s-a nimerit secetoasă.

— Ani de-a rîndul am implorat vînt pentru brigantina ta, ştiai?

— Ai fost pentru mine o pată în soare, un fluture de noapte pe lampă, un chibrit în bătaia vîntului.

— Iubeam porumbeii. În gunguritul lor, ca şi în numele tău, împărăţeşte U.

— Ce ţi-am dorit, fluturaş? Ultima oară — să te odihneşti în pace. Adusu-ţi-am pacea?

— Mi-era milă de tine. Erai o căprioară tînără, căreia i se răpise pădurea. Dar tu n-ai fugit, îţi hrăneşti iezii cu lapte de la chioşc.

Şi iată, sun la uşi : aş vrea să vă spun ceea ce n-am izbutit să vă spun niciodată, să vă spun cît eram de aproape.

•

Cu puţină îndrăzneală, n-avem cum să dăm greş. Trompele elefanţilor le vom lega de cozi. Totul e să ne învingem teama. Sfinţii din calendar pot fi tăiaţi şi înlocuiţi cu alţii. O să domesticim lupii. Şi aricii, şi iepurii, şi elanii. Vom ieşi din codru alături de fraţii noştri, vierii, şi zeţari ne vor fi ciocănitoarele. Muşchi vom cultiva în pletele noastre şi licheni de tundră — suri şi verzi, şi bruni. Negri de afine şi roşii de merişor — salve ! Vă salut, bărbi zidite-n răşină ! Desculţi peste conuri de brad — iată calea victoriei !

O, veveriţă înţeleaptă, telegramă între vîrfuri de arbori ! Tu, nelinişte şi neastîmpăr, tu vei fi flamura. Cînd vom porni înainte, veveriţele vor flutura peste codru, iar cînd vom răzbi din desişuri, vîrfurile copacilor, împovărate de veveriţe, se vor legăna-n valuri lungi, petrecîndu-ne.

Nu, nu exagerăm. Sîntem într-adevăr cei mai vii. Dar nu vă temeţi, fraţilor nepădureni, veţi afla în noi sprijin. Sîntem într-adevăr mai puternici. Ca mînătarca sînt bruni muşchii noştri şi-n loc de inimi purtăm în piept ciute. Din ochii noştri moartea face

chihlimbar. Căci mamele noastre ne-au învăţat să facem cu ei numai bine — să nu pizmuim, să nu rănim, să nu dispreţuim. Părinţii noştri ne-au învăţat cum să ne împlîntăm pumnul în gîtlejul lupului, nelăsîndu-l să-şi împreune fălcile în muşcătură.

Voi, cei ce abia vă tîrîţi, ca schilozii, veniţi ! Veţi afla în noi sprijin.

•

Îmi arăţi florile acelea trecute şi-mi spui : iată, s-au ofilit. De parcă eu n-aş avea în vază flori stinse.

Iubitule, ai dinţi atît de frumoşi ! De ce mi-l arăţi dinadins pe cel putred ?

De ce umblaţi din poartă-n poartă cu păhărelul vostru plin de lacrimi ? Ce căutaţi în pragul casei mele cu flamura albă a capitulării ? De ce-mi aruncaţi peste zăplaz în ogradă flori stinse şi vaze hîrbuite ?

Lecuieşte-ţi cîinele de scabie în propria-ţi curte.

De ce trebuie să afle alţii că ţi s-a răzvrătit băşica udului ? Că ai cangrenă şi-ţi vor tăia curînd piciorul ? De ce-mi mărturiseşti că ţi-au putrezit cartofii şi că ficatul ţi-e muşcat de cancer ? Plînsul îţi sfîşie pieptul şi vrei să-l slobozi în duet ? în cvartet ? Topindu-ţi hohotul în vaietul corului, te simţi alinat ? Durerea împărtăşită nu se divide. Îl împovărezi cu jumătate din durerea ta pe

altul, care are durerea lui, şi iată-l purtînd durerea lui, întreagă, şi încă o jumătate de durere, străină. Ori poate numeşti asta iubire de aproapele ? Şi dacă tu-i pasezi jumătate din durerea ta şi el îţi pasează jumătate din durerea lui, fiecare rămîne cu o durere întreagă. Nu, nu împărtăşi durerea, n-are sens. Zăvorăşte-ţi rănile în seif şi abia apoi arată-te printre oameni. Arată-te în ziua ori în ceasul acela prea scurt, cînd îţi poţi arbora virtuţile ca pe nişte blazoane. Fie el unic într-o săptămînă ori într-un an, părăseşte-ţi bîrlogul numai în ceasul acela. Cu plusurile tale, ca nişte licurici în noapte.

Mă-nţeapă ici, mă-mpunge colo. Mă doare în dreapta, mă fulgeră-n stînga. Am atîtea belele, cîţi purici pe căţele.

Şi vrei să infestezi planeta ?

•

Cînd mi-am părăsit coliba, nu ştiam încă, încă nu pricepeam că lumea e necuprinsă. Dar cînd am rupt şapte perechi de opinci alergînd după soare, fără să rămîn vreodată în urmă şi fără să fac popas (robit gîndului de a dăinui mereu în lumină), am înţeles că ziua n-are sfîrşit. Şi cînd am rupt şapte perechi de opinci alergînd după lună, am înţeles că noaptea n-are sfîrşit. Am înţeles că soluţia e să rămîi pe loc. Ziua va răsări atunci singură, noaptea te va căuta singură. N-are sens să alergi, graba n-are nici o noimă,

trebuie doar să intuieşti ritmul lucrurilor, regăsindu-te într-însul.

Trebuie să învăţăm ritmica lucrurilor. Canacii zboară călare pe valuri. Se avîntă în ocean instalaţi pe cîte o scîndură, pe o scîndură lată, amintind de cele folosite pentru schi nautic, şi, cînd s-au îndepărtat îndeajuns, se întorc cu faţa spre ţărm şi aşteaptă valul. În clipa cînd acesta se apropie, îi sar în cîrcă şi creasta înspumată îi poartă vertiginos îndărăt, pe nisipurile plajei. Canacii au descoperit un ritm învăluit pentru alţii în taină.

Şoimul planează cu aripi nemişcate-n tărie. Îl susţine un ritm.

Călăreţul trăieşte tocmai bucuria de a fi descoperit ritmul trăpaşului, al cămilei, al elefantului. Ce frumoase trebuie să fie ritmurile antilopei, numai că nimeni n-a încercat să le pătrundă. Frumoase sînt, poate, şi ritmurile hipopotamului, dar cine s-a încumetat să încalece un hipopotam ?

Bucuria dansului stă în faptul că el armonizează trei ritmuri : ritmurile mele, ritmurile tale şi ritmurile trompetei.

Aceasta e adevărata bucurie — să cauţi ritmurile lumii. Ritmul e fecund. Încă din străfunduri de veac se ştia că, mulţumită ritmului, muncile ingrate devin o îndeletnicire plăcută, iar cele plăcute — o întruchipare a bucuriei. Cîntecul acela popular despre piatra de moară zice : „Şi mi te-oi juca pîn' s-o face făina nămete".

Nici chiar plecarea ori moartea nu trebuie să tulbure ritmurile :

„Moară alţii cum li-i voia.
Eu — în zi de sărbătoare,
Eu — în zi de sărbătoare
Hora muncii să n-o tulbur...“

Dacă ritmurile nu vin singure, caută-le ! În muşchi, în nervi, în ceas. În istorie, în bătălii, în calendare — caut ritmuri. În gramatici. În ornamente.

Ritmuri transgresive, ritmuri transsonore.

Nu sub, nu deasupra, nu împrejur. Transvibrante.

Pentru cel ce le află și le pătrunde, e pace pe pămînt şi între oameni bună învoire.

•

Sînt aleșii destinului. Două garoafe albe pe smochingul negru al nopţii. Două lampioane aninate de cer.

Sînt atît de puţini, vai, cît de puţini, cei ce nu pot să-şi ascundă iubirea !

Sînt dintre cei atît de rari care se înalţă nemăsurat deasupra noastră. Nu s-au căţărat pe nici o scară, n-au cerut nimănui nimic, dar un miracol i-a ridicat deasupra noastră şi iată — nu-i înţelegem. În serile fermecate pe noi ne încearcă urîtul şi tristeţea, şi aleanul — frumuseţea răneşte cînd e inaccesibilă. Ei cunosc în serile fermecate bucuria, căci sînt parte din frumuseţea firii. Sînt pe o culme de neatins pentru noi. Sînt un cîntec pe care nu-l ştim cînta. Se leagănă pe un scrînciob nevăzut pentru noi. Ne-am lăsa, la rîndu-ne, furaţi de aceste ritmuri ale firii, dar ele nu te primesc de unul singur. Noi n-avem partener.

Iubirea e o identitate cu natura. Puterea vremelnică de a îmbrăţişa universul. Natura ne absoarbe în sine şi ne lasă să înţelegem că odată am fost copiii ei şi că, iată, ne reînfiază pentru o vreme, smulgîndu-ne dintre valţurile indiferenţei. Și ne dăruie simţurile rafinate ale animalelor, şi libertatea zeilor ne-o dăruie.

Un mister de nedesluşit rămîn pentru noi : el — masculul biruitor, ea — femela supusă, dar în ochii lor străluce o gingăşie omenească şi au circumspecţia puiului de om în vîrful degetelor. Sînt nemaivăzut de frumoşi, pentru că ceea ce-i leagă nu poate fi ascuns. Ei joacă cu cărţile pe faţă şi cîştigă. Sînt singurii care cîştigă jucînd cu cărţile pe faţă. Ei riscă intimitatea în faţa noastră (ceea ce noi nu ne putem permite) şi totuşi îi iertăm. Ei nu cunosc ruşinea. Sînt orbi la privirile noastre şi surzi la cuvintele noastre. Nu ne văd, nu ne aud, nu ne simt. Şi totuşi îi iertăm. Sînt poate făgăduiala că, cine ştie, odată şi noi... Poate şi noi.

•

Îmi place nespus de mult prietenul meu. Vouă ea s-ar putea să nu vă placă.

Ea e prietenul meu, ne-am născut în aceeași lume. Voi sînteți din altă lume. Noi vorbim aceeași limbă și ceea ce vorbim e intraductibil. Ce scriu poeții nu e decît o îndepărtată presimțire a ceea ce spune prietenul meu.

Sîntem două ghete — fiecare pe piciorul lui. Cînd eu șchioapăt, ea nu lasă drumul s-o ia razna. Eu sînt un ochi, ea — celălalt. Cîtă vreme ea se uită cîș (uneori îi place să se uite cîș), eu privesc drept înainte, privesc pentru amîndoi. Cînd curăț ceapă, lăcrimează alături de mine.

Sînt cîinele ei. La vînătoare, eu sînt cel care aduce din baltă rațele împușcate. Apoi, cînd poposim și ea se îndoapă cu salam, știe că-mi lasă gura apă și nu mă uită.

Sîntem niște prieteni gemeni. Cînd o doare urechea, ori vreun dinte, ori inima, mă previne să mă apăr de aceeași durere.

Cînd pumnul meu lovește într-un nevinovat, ea se duce și cere iertare pentru propriu-i pumn.

Sînt pecetea ei. Își îndreaptă asupră-mi suflarea caldă și mă trîntește pe colțul matricolei. Eu îi atest ziua nașterii și semnătura pe buletin. Fără mine actele ei își pierd valabilitatea.

Sîntem prieteni gemeni. Mama noastră, prietenia, ne-a născut pe amîndoi deodată. Lucru aproape neverosimil.

•

Ne depănăm dintr-un ghem într-altul. Mama s-a desfășurat în copii. S-a curmat brusc o viață — un ghem s-a depănat într-altul. Bunăoară astea, cele mai mari din coș, sînt mama, care s-a depănat în fiică, și tatăl, care s-a depănat în fiu. Vedeți ghemul acela uriaș care nu se mai poate opri ? Priviți cum se deapănă pe el sora, și bunica, micșorîndu-se întruna. Vedeți ghemul acela enorm, cum înfășoară fata aceea pe sine ? Ea se face din ce în ce mai mică și mai sfioasă, se deapănă de pe ghemul ei pe ghemul lui cu atîta supunere și pare chiar fericită. Cînd ghemul cel mare se face și mai mare, își deapănă pe sine prietena (cum altfel să-i spun ?), nevasta, cea de a doua nevastă, încă o prietenă, încă o nevastă ori o prietenă și tocmai asta e marea depănare.

Deseori se întîmplă și invers — ghemul acela roz a înfășurat pe sine cîțiva bărbați.

Trec oamenii perechi-perechi și în fiecare pereche amîndoi par deopotrivă, dar, dacă te uiți cu luare-aminte, vezi că de fapt trec două gheme — unul mare, altul mic — trec depănîndu-se unul pe altul, și asta se numește în fel și chip : ba spirit de sacrificiu, ba

ipocrizie, ba înțelegere, ba prietenie ori iubire.

Adevărata iubire e o înfășurare și o desfășurare. Așa se deapănă luna pe soare și soarele pe lună.

Cînd te zăresc la coadă, încovoiată sub povara plaselor, te faci din ce în ce mai mică, mereu mai mică. Pentru pîinea cea de toate zilele, bărbatul tău, fiul tău, prietenul tău, egoistul tău iubit te desfășoară la toate cozile. Pe Dumnezeul meu, nici nu mai întrevăd clipa cînd va începe redepănarea.

Cine pe cine deapănă în nopțile de dragoste ? Cine primește și cine dă ?

Există cîte un ghem frumos ca Don Juan. Firul ăsta e Făt-Frumos, cestălalt — Ileana Cosînzeana. Annușka s-a înfășurat azi-noapte pe mine.

Cîte unul e depănat și răsdepănat pînă la capăt.

Vreo trei ani m-a depănat Marta, vreo douăzeci de metri — Berta, am riscat apoi și cu Alma — să tot fi rămas vreo cinci metri. Iar îndărăt am primit Tifla. Ea e acum nevastă-mea. Cea mai bună dintre nevestele mele : Tifla.

Și pe tine, domnișoară, te-au depănat aproape de tot. Și cînd, plăpîndă cum ești, era gata-gata să înghețí, un alt ghem s-a înfășurat pe tine și te-a încălzit, și ai redevenit mare. Numai că fiecare ghem e undeva un egoist. Ăsta, bunăoară, ți-a amintit nu peste multă vreme că s-a împărțit pe din două cu tine. Atunci, de dragul păcii și al liniștii, l-ai

lăsat să te redepene pe el, pînă te-ai făcut un ghemuleț de-o șchioapă. Lui i s-a făcut iarăși milă de tine și s-a redepănat din nou, pînă ați ajuns deopotrivă, întocmai ca odinioară. Și uite-așa, a trebuit să trăiești mereu cu simțămîntul că lui îi e milă de tine. Pentru că a sacrificat jumătate din sine. Dar pe tine te-a cerut întreagă. Multe perechi se însăilează astfel. Totul depinde de felul cum se pune în joc fiecare ghem. Ghemul cel mare raționează astfel : jumătate din mine face mai mult decît ea luată în întregime. Nu știe, probabil, că pe altarul de jertfă un întreg, fie el și mic, înseamnă mai mult decît o jumătate mare.

Eu m-am depănat pînă la inexistență. Atunci un ghemuleț s-a înfășurat pe mine — nu pe sfert, nu pe jumătate, ci aproape în întregime, pînă la capăt. El s-a făcut minuscul, eu m-am făcut mare. Și de atunci ne tot depănăm, ne răsdepănăm, ne înfășurăm și ne desfășurăm, ajungînd deopotrivă și luînd-o mereu de la capăt.

Cînd asta se înțelege de la sine, înseamnă că ai întîlnit frumusețea.

Soarele se rostogolește pe cer și eu știu că s-a depănat de pe un alt ghem. Pentru că în univers domnește marea lege a conservării ghemelor.

Cînd i-am citit ghemulețului meu toate astea, mi-a spus :

— Trișezi. Nu ești decît o minge de fotbal care s-a înfășurat în lînă.

•

Se face pe zi ce trece mai fericită. Fericită ca o lubeniţă. Cînd am văzut-o înflorind întocmai ca o lubeniţă am rîs : va să zică, nu-i chiar ageamiu poetul acela care asemuia femeia cu o lubeniţă. Apoi mijlocul a prins să i se rotunjească.

Ce-o să avem oare ? Poate nişte harbuji mititei ? Rîdeam, dar înlăuntrul meu totul fremăta şi ţipa de bucurie, eram ca un bondar fericit că se poate bălăci în polenul florilor de lubeniţă. „Zumm !"

Acum stau ceasuri de-a rîndul pe răzor, urmărind prichindeii. Fiecare are firea lui, creşte în felul lui. Unul e durduliu, de parcă s-ar fi îndopat cu lapte, altul uşor alungit. Ăsta-i zbîrcit, de parcă abia s-ar fi născut şi ar fi răguşit ţipînd, celălalt — neted, fără nici o protuberanţă, banal. Ieri, cel de colo era aidoma celorlalţi, azi îl împodobeşte, abia ghicită, o dungă verde.

Pînă deunăzi n-am băgat de seamă cum creşte lumea. Acum casc ochii — pînă şi nevinovatul mac îşi deschide bobocul, visînd, în vraja feciorelnică a culorilor, polenizarea. După trei zile, galeş încă şi frumos, prinde să se ofilească încet, îşi leapădă petalele, iar măciulia creşte mîndră şi mare cît o minge de fotbal care a nimerit în poartă.

Iar Ea se face pe zi ce trece mai fericită. Mersul i-i mai elegant şi mai mîndru. Dar şi mai greoi. Privind-o, mă gîndesc că ea simte

într-adevăr, la modul cel mai concret, ce înseamnă forţa de atracţie a pămîntului.

Sub glie prosperă cartofii timpurii. Îi fierbem în fiecare vară prin preajma Sfintei Ana, acum înfloresc încă, încă mai cresc. Pînă deunăzi nu realizam că şi înflorirea cartofului ascunde un sens şi o forţă, acum, iată, o privesc ca pe un miracol. Păşesc agale pe brazdă şi simt cartofii agonisind amidon, umflîndu-se aidoma cîrtiţelor.

Purceii, cu rîturi mînjite de noroiul din baltă, moţăie sub zăplaz, îngrăşîndu-se cu soare şi urzici. La sfîrşitul lui iulie-s gata să plesnească, asemeni păstăilor de mazăre.

Brusc, am revelaţia rotunjimii universului. Pătlăgica se face pătlăgea, rămînînd rotundă. Numai culoarea şi dimensiunile se schimbă. Un glob la fel de rotund ca pămîntul, care zămisleşte totul după chipul şi asemănarea lui, întocmai ca o mamă. Fertilă şi rotundă e chica pe care bărbaţii o netezesc şi o piaptănă. Rotundă e picătura de sînge matern şi rotundă e lacrima pruncului. Marea aruncă pe ţărm valuri rotunde şi valuri rotunde trimite îndărăt refluxul.

Neadormit şi rotund e ochiul etern al vieţii.

O urmăresc pretutindeni. Caută lăstari şi fructe care-şi sparg cortexul. În strachină caută cartofii cei mai durdulii, strălucind în locul unde le-a plesnit coaja. Dacă deasupra mărului roiesc viespile, înseamnă că merele-s dulci şi cărnoase şi acolo, lîngă măr, o găsesc pe Ea.

Coceanul de varză e un miracol în lege. Cum se sparge, cum nu-şi cunoaşte forţa inflorescenţei ! O îmbrăţişează cu frunze, o împachetează strîns, dar înăuntru se pîrguieşte ceva în stare să spargă o sută de frunze, o sută de ziduri.

Toamna, cînd se va bătuci varza-n butoaie, ea va naşte prunc. Binecuvîntaţi-l, dovleci, purceluşi, maci şi mere : va fi fratele vostru.

CUPRINS

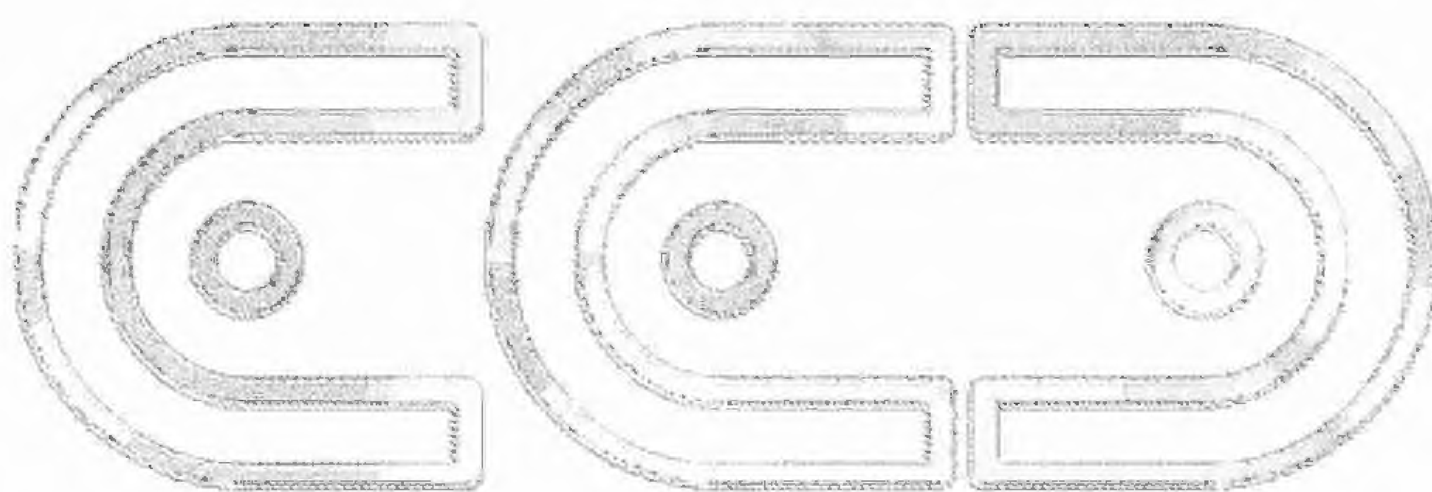
Lector: AUREL BUICIUC
Tehnoredactor: ELENA BABY

Tiraj 11.130 broșate, Bun de tipar 20.06.1975, Coli tipar 3,75

Tiparul executat sub comanda
nr. 1 123 la
Intreprinderea Poligrafică
„13 Decembrie 1918"
str. Grigore Alexandrescu nr. 89–97,
București,
Republica Socialistă România

Scanare și prelucrare digitală

AVENTURA

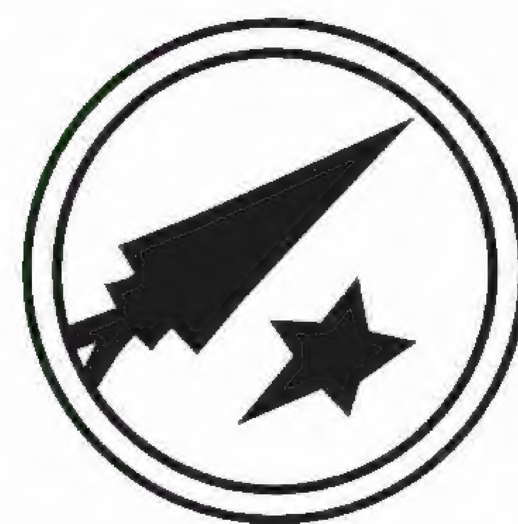

de

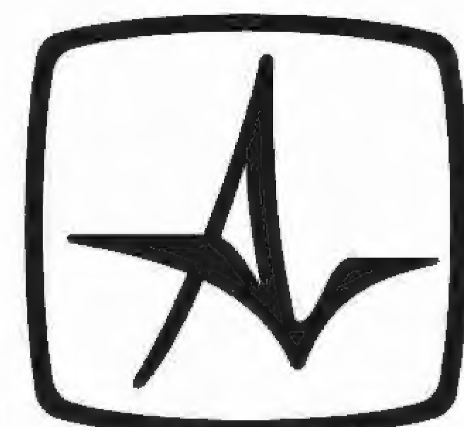
Anonim

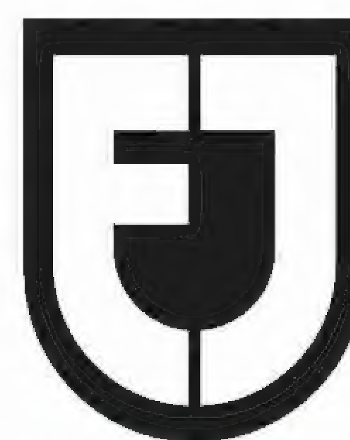
și

CAT Graur

Antwerpen

2024

COLECȚIA SFINX

